

CASA UNIVERSITARILOR

— vă invită la

CERCUL DE PSIHIATRIE JURIDICĂ

- * LAUS DR. IOAN TENCHEA
- * PSIHOZA, DEPENDENȚA
SI RECUPERARE SOCIALA

prezintă:

Dr. L. BOROS
Dr. M. LĂZĂRESCU

Jr. A. STÂNCUNA
Jr. G. MILOS

LUNI - 18 - SEPT. 1989
ora 18⁰⁰. SALA AUDITORIUM

CENTRUL METODOLOGIC PSIHIATRIC TIMIȘOARA

CERCUL DE
PSIHIATRIE JURIDICĂ

ȘEDINȚA DE REFERATE

Data 26 MAI 1986, orele 17⁰⁰
în sala de Clinica Văcărescu

ORDINEA DE ZI :

- 1 - Sinteza concluziilor
Consfăturii Naționale
de Psihiatrie Socială
din 25-26 IV '86 - prezintă
Dr. F. Găldău

Cercant de P J Timonea

No.	Nume	Prof.	Asoc.	Adresa	Tel.
1.	Pascalau Gyula	prof.	Proef. Tris	T. Traian, C. 73	66881
2.	Pasca Viorel	- " -	- " -	T. Traian, H. Plant. 14	30230
3.	Chintioi Teodor	- " -	- " -	T. Traian, Olteu 19	11906
4.	Stanescu Mihaela	jur.	Tr. J. Tris	T. Traian, B. P. 1	33809
5.	Inhancea Ana	av.	B. C. A. J.	T. Traian, G. D. 10	49223
6.	Jecorean Livia	av.	B. C. A. J.	T. Traian, P. 5	13352
7.	Onescu C. I.	av.	B. C. A. J.	T. Traian, 30 Dec 4	36458
8.	Popescu Petre	av.	B. C. A. J.	T. Traian, S. 2	12493
9.	Monoran Lucretia	av.	B. C. A. J.	St. C. I. Lot. 42	46826
10.	S. P. Filipa Aurora	av.	B. C. A. J.	J. Eminescu sp. 24 B. 7MS	31964
11.	Comanescu Liuba	av.	B. C. A. J.	St. C. I. Lot. 42	16177
12.	S. Ambor Rodica	av.	B. C. A. J.	S. C. I. 19	12416
13.	Titiriga Valeria	av.	- " -	S. P. 19	-
14.	Rădulescu Carmen	av.	B. C. A. J.	B. V. P. 25	11238
15.	Fodor Lucia	av.	B. C. A. J.	Ac. A. 7. 31	-
16.	Zandomeni Ralu	av.	- " -	Ph. Dr. Dumel m. 4 n. B. et. 7. 6	34890
17.	Ionescu Alexandra	av.	- " -	St. C. I. Lot. 20	67120
18.	Popescu Viorel	av.	- " -	St. C. I. Lot. 38	17465
19.	Gruncescu Liza	av.	- " -	St. C. I. Lot. 7	73332
20.	Hempul Ion	- " -	- " -	Liselule 2-4	27605
21.	Mihai Flavia	"	"	Rente 2	53401
22.	Flaugher Romeo	av.	- " -	B. P. 4	38239
23.	Per Dumitru	av.	B. C. A. J.	C. C. 67	46973
24.	Per Dumitru	av.	B. C. A. J.	Remus m. 9	16429

Cercul de Psihiatrie Juridică Timișoara

Dr. Florin Gâldău

1. Epica. *Informal*, au existat discuții, chiar înainte de anii 80, purtate în diverse case de juriști din oraș (Adâncu, Miloș, Secoșianu, Dop, Onufrei, Pârvănescu, Ruva, Prox...), ca și acasă la venerabilul doctor în drept (de la Paris, din 1931), Ion Țenchea, care îl primea, într-o vreme, pe mai tânărul profesor de psihiatrie (întors de la studii în Franța, în 1939), Edi Pamfil, făceau muzică –pian, gitară– discutau filosofie și drept... oaspetele recunoscând că, în tinerețe, voia să devină jurist, dar tatăl, profesor de farmacologie la Cluj, l-a deconsiliat... Discuții informale între juriști și psihiatri pe care, mai târziu, ca participant întâmplător ori statornic, m-am străduit să le apropiu. În al 2-lea rând, după ce am devenit doctorand al Prof. Pamfil, acesta m-a recomandat Prof. Stegăroiu, care ținea, prin anii '70, la Universitatea Timișoara, cursuri suprauniversitare, de câteva săptămâni pe an, cu juriști de toate profilele, una din zile fiind alocată problemelor de psihiatrie legală (separat de cele de medicină legală). În al treilea rând, la Clinică au funcționat, în decursul timpului, diverse cercuri interdisciplinare (Cercul de bionică al Prof. Pamfil, din anii '60 – numit de unii „Seminarul liber de informatică și neonomie” – apoi Cercul de logică a diagnosticului al Dr. Lăzărescu, din anii '80...), la care am participat și care m-au inspirat. Dr. Ogorescu spunea cândva că acest al 3-lea cerc... era necesar să apară, iar Prof. Lăzărescu susținea, în „Eduard Pamfil sau jocul de-a geniul” (din 1996) că exista o continuitate între primul cerc interdisciplinar inițiat de Clinică de Prof. Pamfil (numit uneori Cercul de bionică) și Cercul de psihiatrie juridică și chiar că Cercul a fost „condus” de Profesor (v. infra). Într-o încercare de analiză de la finele primului an, scria căm că „geneza CPJT e revendicată atât pe linia continuității față de alte cercuri interdisciplinare organizate de psihiatria timișoreană, începând din anii 60, cât și pe linia unor discuții prealabile în câteva case din oraș între juriștii, legiști și psihiatri, intersecția acestor linii fiind, întâmplător sau nu, subsemnatul, care am reușit să conving pe câți mai mulți din acești specialiști să se considere membri fondatori ai Cercului”.... *Formal*, prima tentativă de deschidere a CPJT a avut loc în ziua de 12.01.1985, la Clinică, unde au fost invitați reprezentanți a trei domenii (Psihiatrie, Drept, Medicină legală), din care au răspuns invitației 50 de persoane, și unde eu am prezentat referatul “Panorama Psihiatriei Forensice în Scandinavia” – de fapt, un rezumat al seriei “Present functions of forensic psychiatry in Scandinavia” din Acta psychiat. scand. 55 din 1977 (trad. ing. T. Ghelner) – lansând chiar un slogan entuziast: “În psihiatria forensică, toate drumurile duc la Stockholm!”. Peste o lună, în 11.02.1985, în același loc (amfiteatrul Clinicii) și cam cu același număr de participanți (45), din aceleași trei ramuri (P, D, ML) –care, teoretic, se considerau interdisciplinare dintotdeauna, dar intuiau că interdisciplinaritatea este și o problemă de practică uzuală– ... a fost fondat Cercul (eu devenind un fel de responsabil-fată în casă, făcând mobilizare, lipind afișe, negociind teme și termene pentru lucrările/comunicările ce urmau să se prezinte la viitoarele ședințe etc). În lunile și anii ce s-au scurs, am schimbat încă două locații, pe lângă amfiteatrul Clinicii (sala de ședințe a Procuraturii Județene Timiș și o sală de judecată de la Tribunalul Județean), până a ne stabili definitiv la Casa Universitară Timișoara (sălile Auditorium sau Protocol), unde, în restul zilelor, activau o mulțime de alte ‘cercuri’: literare (de

ex., cel de SF), științifice (de ex., cel de inventică), filosofice (de ex., cel de filozofia științei); ritmul întâlnirilor a rămas același, de la început: o ședință în fiecare a 3-a luni din lună, deci 10 ședințe pe an (vara, deh...!). A 50-a întâlnire trebuia să aibă loc în 18.12.1989, cu o comunicare a Dr. I. Olteanu, intitulată «*Interferențe psihiatrico-juridice*», dar... ușa Casei a rămas închisă, directorul acesteia fiind grav rănit, în duminica sângeroasă din ajun... Era în a 3-a zi a Revoluției de la Timișoara!... Au mai fost câteva ședințe în 1990, una chiar în legătură cu încadrarea juridică a Lotului Timișoara (al cărui proces s-a desfășurat inițial în oraș, la Casa Tineretului -înconjurată de tancuri- ulterior fiind mutat la Tribunalul Militar București), juriștii noștri -din care unii, avocați celebri, angajați deja de familii ca apărători ai celor din boxă- discutând și în Cerc dacă cei care au încercat să reprime mișcarea decembristă se făceau vinovați sau nu de genocid (secretarul Cercului, Av. Val Popa, susținând că nu a fost vorba de genocid, ci de omor deosebit de grav sau complicitate la aceasta faptă, dar fiind contrazis de un avocat mai în vârstă, faimos în zonă, Cornel Adâncu)... Însă, între timp, membrii Cercului începuseră să se înscrie în noile partide, devenind chiar rivali politici și... economici... Ultima întâlnire a fost convocată de Dr. Lăzărescu, care l-a adus cu sine pe un vizitator al Clinicii, psihiatru forensic londonez, cu care am luat prânzul la restaurantul Casei Universitare și care punea atâtea întrebări despre Cerc (care i se părea aproape neverosimil), voia să se pozeze cu toți membrii (separat și în grup), încât... a pierdut avionul de la ora 4, care-l ducea spre Londra -via...- oricât a accelerat Olteanu Olteanu-ul său.

2. Denumirea. Primul titlu dat Cercului a fost acela de “Cerc de criminologie”, dar Prof. Stegăroiu și-a adus aminte că i s-a refuzat de curând publicarea cărții „Comportamentul criminogen (Epifenomen psiho-entropic)”, probabil din cauza cuvântului „criminologie”, așa că s-a căutat altul (d-lui zicându-i, uneori, „Cercul de studii Drept-Psihiatrie judiciară Timișoara”). Nu s-a reținut nici cel de ‘Club de Antropologie’, deși astfel îl considera prof. Pamfil, ci acela de “Cerc de Psihiatrie Juridică”, propus de mine, mai ales pentru a sublinia motivația salvagădării drepturilor bolnavilor psihici, despre care se vorbea, tot mai insistent de un timp, peste hotare (primul dintre juriști care a înțeles acest sens al termenului de „psihiatrie juridică” fiind venerabilul Dr. Ion Țenchea), eu folosind, pentru “integrala” acestor drepturi (în teza de licență în Drept, din 1972, și în cea de doctorat în Medicină, din 1982), sintagma “Statutul juridic al bolnavului psihic”, care ar cuprinde -ca submulțime- normele legate de expertiză psihiatrico-legală, fără a se reduce la acestea. Cercul s-a numit, deci, de “psihiatrie *juridică*” (de la substantivul *ius, iuris* = drept, al dreptului - ‘*juridic*’ fiind adjectivul corespunzător substantivului drept, predicabil, deci, pe toată sfera dreptului) și nu de ‘psihiatrie *judiciară*’, cum greșit se scrie prin cărți (de la *iudicium, ii* = judecată, *iudex, icis* = judecător și *iudicialis, e* = judecătoresc - așadar ‘*judiciar*’ referindu-se doar la latura procesuală, judecătorească, a dreptului, cum din păcate sugerează și termenul ‘*forensic*’ din Apus, astfel încât Gelder, Gath și Mayou, în Tratatul de psihiatrie Oxford -ed. II, trad. în rom. de APLR, în 1994- trebuie să dea termenului și un sens pe care nu-l are: „*Termenul de psihiatrie legală este folosit în două sensuri diferite: în sens îngust, termenul se aplică acelei ramuri a psihiatriei care se ocupă de diagnosticul și tratamentul infractorilor bolnavi psihic; în sens extins, termenul se aplică tuturor aspectelor legale ale psihiatriei, incluzând codul civil și legile ce reglementează practica psihiatrică, precum și subspecialitatea care se ocupă de infractorii anormali psihic*” (pag. 671 - a se observa că traducătorul a echivalat „forensic psychiatry” cu „psihiatrie legală”; apropo, termenul de „psihiatrie legală” a fost reintrodus la noi prin Decretul Nr. 446/1966 -ca și cel de „medicină legală”- după ce s-au folosit o vreme cei de „psihiatrie judiciară” și „medicină judiciară”, cum se spunea în URSS,

termeni neconvenabili perspectivei pe care o recomandam Cercului, în care „juridicul” era mai mult decât „judiciarul” și chiar decât „legalul” – *acesta din urmă însemnând doar ceea ce prevede legea hic et nunc, câtă vreme eu îndemnam la cunoaștere și a prevederilor din dreptul comparat și internațional, atât privind expertiza psihiatrică cât și drepturile bolnavului și handicapatului psihic* – a se vedea, deci, cât de dificil le este și englezilor, care trebuie să dea lui „forensic psychiatry” atât un sens „îngust”, cât și unul „extins”). Oricum, juridicul nu se definește prin judiciar, cum căsătoria nu se definește prin divorț, deși poate ajunge uneori la acesta... *Titlul ales de noi semnifica prioritatea Statutului juridic asupra Expertizei judiciare* [aspect înțeles de psihiatrii și juriștii timișoreni, dar neînțeles, bunăoară, de colegii sovietici, căroră, împreună cu M. Lăzărescu –care îl cunoscuse, în peregrinările sale, pe acad. Morozov– le-am trimis, pentru o consfătuire internațională ce avea loc la Moscova în februarie 1988, dar și pentru revista „Korsakov”, un text –tradus de o profesoară de rusă– despre distincția de mai sus... răspunsul revistei moskovite fiind, după câte mi-a zis Mircea –căruia i-a fost tradus de Dr. A. Sitaru– că distincția nu s-ar potrivi cu legislația în materie, din Uniune...].

3. Motivația. Într-o comunicare la Congresul de Psihiatrie Socială de la Timișoara, din 1986, câțiva reprezentanți ai celor trei domenii din Cerc au recunoscut că fiecare din acestea a pornit la drum cu motivație proprie: *juriștii* sperau că își vor aprofunda cunoștințele de criminologie și de antropologie (ce li se drămuiau la învățământul profesional, prea politizat), ei având nevoie de informații aprofundate privind personalitatea în formulările din rechizitorii, pledoarii, sentințe; *legiștii* sperau într-o mai limpede metodologie a expertizei psihiatrico-legale (‘expertiză medico-legală psihiatrică’, cum spun ei) și, în fine, *psihiatrii* susțineau (puși la cale de mine, cu mai mult sau mai puțin succes) că *expertiza psihiatrică nu e decât un aspect al statutului juridic al bolnavilor psihici*, aceștia ajungând destul de rar în conflict cu legea penală, dar având nevoie frecvent de recunoașterea unor drepturi civile, economice, culturale, politice etc; așadar, ***motivația psihiatrilor era (trebuia să fie) aceea de a promova drepturile tuturor bolnavilor noștri*** și nu doar ale câtorva iresponsabili sau incapabili, ajunși în procese penale sau civile (drepturile neprocesuale, nejudiciare ale acestora rămânând să fie apărate și promovate de administrațiile medico-sanitare și de psihiatri înșiși, în contextul socioterapiilor). *Cercul de Psihiatrie Juridică a fost, în mare măsură, materializarea proiecției mele de terapeut*, eu urmând facultatea de drept după ce *am intuit că trebuie să existe o formă de socioterapie cu valori juridice, care viza cunoașterea și respectarea “statutului juridic al bolnavului psihic” („status-terapie”, cum o numeam în teza de doctorat), astfel că legătura și colaborarea cu juriștii devenea esențială* (și Gelder realiza că *„legile în aceste probleme sunt complicate și este adesea recomandabil ca psihiatrul să solicite îndrumare juridică în acest domeniu, în special în legătură cu conceptul juridic de stare mintală anormală privitor la problema în chestiune”* –este citat Perr, 1985, privind acest aspect în USA– v. Gelder ș.a., op. cit. pag. 674)... Cercul mi s-a părut un mod elegant de captatio benevolentiae a unor eminente juriști în promovarea și salvagardarea drepturilor bolnavilor psihici (a se observa că Cercul era o sursă optimă de a îndeplini și dezideratul autorului englez – cu mult înainte lecturii textului citat, psihiatrii și juriștii noștri putând discuta oricând și oricât pe această temă, de principiu sau la caz)... unii avocați conștientizând, treptat, că ar putea participa la o *terapie sui generis*, dacă apărea în instanță drepturile materiale și procesuale ale bolnavilor... (unii procurori începând însă să absenteze când au realizat că li se cere să devină co-terapeuți prin apărarea drepturilor bolnavilor psihici altele decât cele procedurale, dar mulți juriști au rămas, discutând însă nu doar despre drepturile bolnavilor, ci și despre drepturile omului în

general și chiar despre drepturile lor înșiși –cazul avocaților care, la un moment dat, au lansat și dezbătut în Cerc problema statutului avocatului, respectiv acuzând faptul că avocatura e ignorată de lege, ceea ce modifică negativ „psihologia avocatului” și deci implicarea lui în apărarea drepturilor clienților...) și nu numai pe ale celor psihici (încă din 1978, eu denumind-o și ‘iusterapie’, considerând-o un subsistem a ceea ce numisem ‘*sistem axioterapeutic psihiatric*’ și urmărind mereu acest scop, ce deriva din « *dimensiunea extramurală a sistemului terapeutic psihiatric* », pe care încercsem să-l practic în spitalul meu încă din 1977 – această tentativă fiind înscrisă până și în Programul MTO al Spitalului Psihiatrie Jebel pe anul 1977)... Motivații personale sau de grup au mai fost destăinuite de unii membri, în alocuțiunile de la aniversările Cercului, în discuțiile de după ședințe etc. Astfel, după 13 luni de existență, cu ocazia Consfățuirii Naționale de Psihiatrie Socială de la Timișoara, din 25-26 aprilie 1986, Av. Secoșianu, directorul Baroului, argumenta utilitatea și vitalitatea Cercului și prin “nevoia resimțită și afirmată de înțelegere, acolo unde nu se pot da definiții și unde nu poate exista o viziune simplistă, formală...”. La a 3-a aniversare, din februarie 1988, Dr. Țenchea scria, într-o ‘Privire retrospectivă...’, că a rămas membru al Cercului datorită faptului că, de la început, s-a declanșat “discuția între cele două remarcabile conferințe de catedră, ținute de profesorii Stegăroiu (penalist) și Pamfil (psihiatru), prima susținând teza filosofică a determinismului universal, considerată valabilă și pentru determinarea comportamentului uman, iar a doua, opusă, tratând despre liberul arbitru și personalitate”. A contat și motivația Prof. Pamfil care, dincolo de... prima dragoste pre-profesională, mai avea un motiv să participe la asemenea dezbateri: faptul că, în 1957, domnia sa a lansat, în România (în culegerea « Probleme de psihiatrie », apărută sub red. acad. C.I. Parhon), conceptul francez de responsabilitate atenuată, membrii mai vârstnici ai Cercului citind acele pagini și purtând cu autorul vechi discuții, interesante și pentru noi, ceilalți... Și, nu în ultimul rând, motivația Prof. Stegăroiu: aceea de a elimina noțiunea de “discernământ” din discuția despre elementul moral al infracțiunii (deoarece “nu are statut științific distinct, nu face parte din limbajul tehnic psihologic sau psihiatric, nu comportă teste ferme de apreciere retroactivă, poate conduce, în paradigmă gradualizată, la prevalarea de minus-responsabilitate penală a 50% din populație: minori, bătrâni, debili, liminari, encefalopați, alienați, surdo-muți, alți tarați”, cum va susține la Consfătuirea din aprilie 1986, de la Timișoara, și nu numai)... Așa cum se va vedea, din titlurile materialelor prezentate și din crâmpurile discuțiilor purtate în ședințele Cercului, în cei 5 ani de funcționare, temele cele mai disputate au fost (în terminologie mea): cea de *psihologie-psihiatrie juridică criminologică* (problema tipului de criminal «discernopat» – minor sau bolnav psihic) și cea de *psihologie-psihiatrie juridică judiciară* (a semnificației procesuale dar și antropologice a discernământului abolit –respectiv a testelor de iresponsabilitate din alte legislații– precum și problema responsabilității atenuate / discernământului diminuat)... mult mai rar fiind abordate teme legate de drepturile civile și administrative ale bolnavilor fără implicații penale (criminologice sau judiciare), la care eu reveneam, totuși, ori de câte ori puteam abate discuțiile în acea direcție, acceptată, de altfel, după un timp și de principiu, de întregul Cerc.

4. Structura. Cu timpul, Cercul și-a câștigat o formă constantă, nu doar prin componența din cele trei profile profesionale, ci și prin delegarea unei conduceri, în contextul apartenenței atât la Uniunea Societăților de Științe Medicale – USSM, filiala Timișoara (care a fost prima noastră conexiune-subordonare științifică, asigurată prin Conf. Dr. Mircea Lăzărescu), cât și la Asociația Juriștilor din România – AJR, filiala Timiș (asigurată de doamna judecător Maria Topală, președinta Tribunalului și a

acestei filiale). Dar “conducerea” Cercului a fost definitivată abia în 24.02.1986, după ce și juristii și-au desemnat reprezentanții – și s-a ajuns la următoarea formulă: un președinte fondator-medic (Dr. Florin Gâldău, medic psihiatru la Spitalul Psihiatrie Jebel, membru în comisia de expertiză psihiatrico-legală a LEML Timișoara) și un copreședinte-jurist (av. Liviu Secoșianu, directorul Baroului Timișoara); un vicepreședinte-medic (Dr. Ion Pârvănescu, medic legist la Laboratorul Exterior de Medicină Legală Timișoara) și un vicepreședinte-jurist (proc. Constantin Popa, șef-adjunct la Procuratura Locală Timișoara); un secretar-medic (Dr. Ion Olteanu, de la Spitalul Jebel, medic cu o amplă experiența în cazuistica de bolnavi psihici încadrați în art. 114 Cp) și un secretar- jurist (inițial proc. Floare Brehar, de la Procuratura Județeană Timiș, apoi proc. Ioan Țucu Cristescu, de la Procuratura Locală Timișoara și, în final, av. Vasile Val Popa, de la Baroul Timișoara) [aceasta formulă a rămas în cele din urmă, deși Prof. Stegăroiu propusese, în ședința anterioară, o alta: președinte Dr. Mircea Lăzărescu, psihiatru, vicepreședinte Drd. dpt. Leonida Pastor, judecător, secretar Dr. Florin Gâldău, psihiatru... opțiunea pentru formula aleasă ținând de prezența mai numeroasă a juriștilor, la majoritatea ședințelor, aspect ce a rămas de neînțeles]. Dar “conducerea” unei ședințe aparținea comunicatorului care, după prezentarea comunicării, modera discuțiile de tip interactiv, el fiind prezumat ca cel mai pus la punct în tema respectivă, în acel moment, iar Cercul dezavuând orice ierarhie organizațională (această regulă, introdusă de mine, a fost proclamată și justificată în toastul rostit de Prof. Pamfil, la aniversarea de un an a Cercului: “fiecare putând fi lider înăuntrul și în timpul expunerilor și cuvintelor noastre, pentru ca apoi să trecem în bancă și să cedăm locul următorilor” ... “egalitatea noastră democrată fiind expresia unei identități de intenție benefică și dragoste de oameni” ... “solidaritate și egalitate în ignoranța privind eternele întrebări fundamentale, pe care le ridică natura umană”). A existat și o președenție de onoare: Prof. Dr. Eduard Pamfil, profesor de Psihiatrie, Prof. Dr. C-tin Stegăroiu, profesor de Drept penal, Prof. Dr. Traian Crișan, profesor de Medicină legală (ulterior ședinței din 26.02.1986, fiind aleși ca președinți de onoare și Dr. Ion Țenchea, doctor in drept de la Paris, avocat, fost decan al Baroului, și Dr. Mircea Lăzărescu, conferențiar la Clinica Psihiatrie Timișoara). A mai fost gândită ideea unei reprezentativități a Cercului în raport cu diferitele structuri teoretice (AJ, USSM, dar și FȘ = foruri științifice naționale sau mondiale, universitarii, doctorii în știință și specialiștii putând lua legătura cu acestea, cum s-a întâmplat cu Dr. Țenchea, care s-a oferit să contacteze Societatea de Drept Penal Comparat de la Paris) sau în raport cu structuri practice (instituțiile posibil beneficiare din domeniul dreptului sau al sănătății, orice membru al Cercului, agreat de instituția respectivă, putându-ne reprezenta la acel nivel și putând-o reprezenta pe aceasta în cadrul Cercului).

5. Ședințele. În cele ce urmează, se vor transcrie *aspectele consemnate în caietul Cercului*, cu abrevierile : *pv* = proces verbal, cuprinzând: a) data ședinței (scrisă cu italice); b) *P*= prezența; c) *C*=autorul și comunicarea / lucrarea / recenzia; d) *D* = participanții la discuții, în ordinea intervenției (cu unele sintagme rostite de aceștia, ce puteau fi notate, în fugă). Iată, redat întocmai, acest **desfășurător al ședințelor pe anii 1985-1989:**

-11.02.1985 (*P* 45; cu prezidiu din cei 3 profesori: Pamfil, Stegăroiu, Crișan; deschide Conf. Lăzărescu); alocuțiuni: Prof. Stegăroiu (...dialogul juriști-psihiatri e de cel mai mare interes pentru primii; teme de discutat la Cerc: analogia alienat mintal-alienat social... există o legătură ?; analogia boli psihice-fapte penale... cauzalitate plurifactorială ?; problema responsabilității – care aparține atât juristului cât

și psihiatrului, plecându-se de la dubiul asupra ei, dar și de la creditarea, de către psihiatri, a responsabilității atenuate; Cercul trebuie să devină un spațiu al cercetării, comunicând cu alte centre...); Prof. Crișan (...comisiile de expertiză trag concluzii după un examen extemporaneu, deși în lume se cer investigații aprofundate: ex. paraclinice, anchete sociale, etc; interesează și implicarea socială a psihiatriei legale, ar trebui găsite forme de urmărire și supraveghere a foștilor expertizați, ceea ce a încercat, în Timișoara, Dr. Rodica Novac, membră a comisiei de expertiză medico-legală psihiatrică; pentru viitor, s-ar cere: definirea discernământului, expertize cu argumente, nu doar cu verdicte: are / n-are discernământ...Cercul trebuie să stea la baza unui viitor congres național...); Prof. Pamfil (...în interdisciplinaritate, se întâmplă nu o întâlnire, ci o urcare spre integrare, spre depășirea în sus a forțelor intelectuale, pe care le implică toate gândirile sistematice; ...de la conștiința, care e în act... legată de responsabilitate...; libertatea e coesențială naturii umane, doar că juriștii se ocupă de avatarurile ei, proiectate în structura grupului social, iar psihiatrii o caută în interiorul ființei umane...;... se scotează pe apariția unei doctrine de antropologie psihologică și juridică...); Conf. Lăzărescu (...ambele discipline au preocupări pe “caz” – ar trebui ca, în fiecare ședință, să fie prezentate cazuri...); Av. Secoșianu (...juriștii nu rezolvă doar spețe, ci persoane; pentru viitor sunt necesare precizări pe relația responsabilitate atenuată-disc. diminuat, dar referire și la elementul volitiv, pentru care există o practică judiciară timișoreană recentă...); Dr. Țenchea (...responsabilitatea trebuie să fie judecată în primul rând moral...)...(pv e semnat de persoanele prezente, ceea ce va deveni o obișnuință, participanții semnând în final procesul-verbal de ședință, aspect interpretat de Prof. Pamfil, la a prima aniversare a Cercului, ca materializând sloganul « Toți pentru fiecare, fiecare pentru toți ! »);

-25.03.85 (P 29): C(omunicări): Prof. Stegăroiu «Implicații psiho-sociale în opțiunea între determinism și liber arbitru»; D(iscuții): polemică Stegăroiu-Lăzărescu privind filosofia kantiană a autonomiei de voință, ce stă la baza responsabilității umane; Conf. Lăzărescu (prezentare de caz, împreună cu Dr. Coroiu, dg. PMD, latura juridică fiind prezentată de FG); Prof. Crișan (...de ce nu se trimit la expertiză și cazurile de contravenție, dacă există antecedente psihiatrice ? – aspect discutat și de Dr. Al. Coreanu); Prof. Stegăroiu (...e de sarcina apărării să ceară judecătorului să țină seama de starea sănătății celui judecat, mai ales în epoca noastră de stress...); Av. Vilău (...cere să fie invitați la Cerc și șefii de instituții; știe și alte cazuri de bolnavi mintali aflați în detenție contravențională...);

-29.04.85 (P 29): Dr. Coculescu (prezentare caz, de ‘mică psihiatrie’); C : Proc. Ica Brehar «Responsabilitatea penală»; Prof. Pamfil «Eseu despre libertate și responsabilitate»; D: Av. Secoșianu (...pasul înainte făcut de școala timișoreană în problema responsabilității atenuate... dar s-a abuzat de noțiunea de discernământ, care limitează formal aprecierea responsabilității penale, legea vorbind despre înțelegerea faptei –unde intră și discernământul– dar și despre voință... voința liberă e o cerință a actului juridic...judecătorul trebuie să aibă toate elementele stării de fapt, dar elementul voință lipsește din majoritatea expertizelor, aspect de formalism și superficialitate...temă de discuție în viitor – cum și responsabilitatea atenuată trebuie discutată mereu...); Dr. Țenchea (...întrebări pentru Stegăroiu și Pamfil: care sunt limitele determinismului biologic, sub raportul formării conștiinței și personalității umane ?; dar privind comportamentul uman în mediul social – problema responsabilității venind din raportul individ-societate ? ; ce sens are expresia lui Kant ‘sociabilitatea antisocială a oamenilor’... dacă în producerea de atitudini antisociale are rol determinismul biologic, în contradicție cu instinctul

societar... sau ele rezultă din manifestări anarhice ale libertății de voință?...); Psih. Vasile Viky Perciun (...sunt confuzii terminologice în Cerc... cere clarificări d-lui Pamfil, în viitor - acesta promite, dar vorbește de pe acum despre decăderea noțiunii de voință, cu conotațiile ei...); Conf. Lăzărescu (...ar trebui ca pe masa Cercului să fie un dicționar de termeni interdisciplinari, un dosar de cazuri (prezentate sau relatate) și o bancă de idei; spune și el că ideea de voință a dispărut din psihologie-psihiatrie, de 50 ani, dar persistă în drept...);

-27.05.85 (P 45): C: Psih. Toma Voiculescu «*Poligraf sau lie-detektor, în practica judiciară*» ...propune ca o ședință viitoare să aibă loc în laboratorul unde se află aparatul, pe care îl utilizează în practica criminalistică și judiciară...; pledează pentru generalizarea lui, ca mijloc de proba, și la noi...); Prof. Pamfil «*Despre modurile minciunii, eseu antropologic*»; Prof. Stegăroiu «*Aspecte socio-juridice ale fenomenului minciună*»; D: Av. Secoșianu (...adevăr științific și adevăr judiciar...); Av. Lordache (...binele contează în motivația minciunii?...); Țenchea (...violarea ordinii juridice prin minciună...);

-24.06.85 (P 18): prezentare de caz retro (comentat de Pamfil și Lăzărescu, cu exigențe didactice, dar interesant și juridic, deoarece i s-a refuzat expertiza); C: Conf. Lăzărescu «*Despre minciuna patologică*» (lucrarea lui FG «Despre simulație» se amână, pe toamnă); D: Pamfil (...minciuna este coeficientul de relativitate a adevărului...); Țenchea (...minciuna poate fi revolta contra adevărului moral și juridic – adevărul integrat în lege); Secoșianu (...minciuna nu se poate discuta în raport cu adevărul, ci cu sinceritatea subiectului...); Pamfil (...sentimentul de adevăr, cu 3 domenii: adevărul în cunoașterea pozitivă, adevărul în valorile morale și adevărul magic...); se comentează scăderea participării la Cerc, Lăzărescu observând neparticiparea judecătorilor;

-29.07.85 (P 8): Olteanu (sintetizează partea de psihiatrie forensică din *Tratatul Kaplan*, ed. 3-a); D: se discută despre sistemele juridice europene și americane, în această materie;

-28.10.85 (P 42): Dr. Magdolna Gordan (prezentare de caz:... Jeni, economișă, fost redactor economic la studioul local de radio Craiova, dg. schizofrenie paranoidă, internată la Jebel de 15 ani, își scoate recent un ochi, fără să țipe, noaptea în salon, îl bagă în buzunar –de unde, în motivația ei delirantă, urma să-l scoată când va avea nevoie–, încearcă și cu celălalt, îl compromite, dar e descoperită de infirmieră, e dusă la Oftalmo-, etc; i se pun întrebări de către participanți); C: FG «*Automutilarea*»; D: Lăzărescu (...totuși, frecvența automutilării pe genitale...?!); Pamfil (...răspunsurile lui Jeni sunt 'explicative', dar nu în sistemul nostru comprehensiv, ci în unul delirant; sunt moduri de existență psihică, în care există două planuri, neafiate în raport de decodare – partea delirantă nu poate fi transpusă în partea rezonantă; pentru jurist e important de reținut că poate avea în față un om cu care comunică perfect într-o situație, dar în alta, acela e total impenetrabil); Secoșianu (...o întrebă pe Jeni dacă s-a simțit liberă sau nu, acționând conform poruncilor primite de la voci – răspunsul e afirmativ); referate: Stegăroiu («Funcția psihică a motivelor în acțiunile umane»); C: Secoșianu «*Importanța descifrării mobilului –a motivației– în aprecierea comportamentului antisocial-infracțional*»; coreferate, pe aceeași temă, prezentate de Pamfil și Lordache;

-25.11.85 (P 50): Cpt. Iosif Veverca, Jud. Milan Danilov și Psih. Voiculescu (prezentare de caz: autorul crimei de la Sala Olimpia); D: Lăzărescu (...nicăieri în lume, psihopatul nu e nici bine direcționat

educativ, nici bine tratat psihiatric...Cercul ar trebui să-și pună problema ce e de făcut cu aceștia, după terminarea pedepsei...); Stegăroiu (...Cercul nu e o instanță, ci o asociație liberă de specialiști, care aduc în comentarii diverse probleme, până la cele mai subtile aspecte, păstrându-se convergența spre tema fundamentală: relația libertate vs determinism; problemele stricte de specialitate nu intră în discuție; referitor la personalitatea făptașului, reține că ‘a dat dovadă de discernământ’ – cere ca această noțiune să se discute în viitor, mai ales acea latură care are legătură cu responsabilitatea, respectiv discernământul bine-rău); C : Pamfil «*Considerații despre motivație*» :... psihologia a ajuns din urmă justiția acum 100 de ani, dar racordarea scontată între aceste discipline a eșuat; nici psihologia nu a vorbit decât fragmentar “despre sensurile fundamentale ale psihismului integral, ale sufletului desfășurat personant în conștiință” ... ; “în tratatele ei, nu ai sentimentul întâlnirii vreunei persoane umane”... ; “scientismul psihologic a fost infestat de la început de ideea sufletului compozit, a structurilor etajate arhitectonic, a facultăților asociate în fascicule, a balanței oscilante între subiectiv și obiectiv”... ; “cea mai gravă alterare a fost produsă de coexistența cu psihologia moleculară a psihanalizei... model de psihism negator al conștiinței creatoare și a ontologiei etosului”... ; vine ea, vremea “discursului bazal despre natura noastră psihică”, aruncându-se peste bord noțiuni precum: “voință, ce nu mai înseamnă nimic,... subconștientul, care e o invenție,... inteligența, care e o caracteristică structural-dinamică a psihismului întreg”... ; “în justiție există o întâlnire între planul materialului atemporal și impersonal al Legii și fluxul mișcător, schimbător și versatil al conștiinței omului, om care, atunci când își face legile, gândește și procedează complet diferit decât atunci când ajunge în brațele acestora”...); D: Lăzărescu (...ceea ce leagă mai mult psihiatria de justiție e problema cazului, în ambele abordări e implicată motivația; libertatea și determinismul nu sunt incompatibile, există o diferență între aspectul normativ al determinismului prin libertate și aspectul concret al determinismului prin libertate...determinismul nu se discută în termenii științelor biologice, ci în terminologia științelor umane...propune a se discuta și despre destin...); Stegăroiu (observația lui ML. ține de trecerea la un plan filosofic al problemei, cu părăsirea planului științific; despre caz-cazuri: de aici nu se poate ajunge la logică, decât empiric, newtonian-baconian, cazul are particularități, poate să nu aducă nimic nou, nu trebuie făcută apologia cazului...de ce atâta repulsie față de determinism ?...); are loc o nouă polemică între cei doi, atmosfera fiind descrisă astfel de un participant: “Momentele polemice erau tensionate, ceilalți tăcând nemișcați, nici chiar Pamfil nu intervenea cu umorul său și în baza regulii «anecdotică primează !», dar după sclipitorul duel, toată lumea rămânea cu ceva”;

-23.12.85 (P 21): C: Proc. Cristescu «*Aspecte interdisciplinare ale delincvenței juvenile*»; D: Dr. Tiberiu Mircea (...cotă importantă de patologie psihiatrică... sunt probleme cu expertiza la minori, inclusiv privind raportarea discernământului, ex., ‘discernământul în raport cu fapta și cu vârsta’ – de acord, Dr. Viorel Cioban și Av. Secoșian); Jur. Ioan Dop (...înainte nu erau obligatorii anchetele sociale la minori...); Cristescu (...roagă pe dl Pamfil să împărtășească Cercului din experiența frecventării altor cercuri...);

-27.01.86 (P 21): Dr. Doina Schrepler (prezentare de cazuri: ...caz P, dg. sindrom obsesional-depresiv –autoacuzare de omor săvârșit în trecut– și caz B, schizofrenie – autoacuzare de viol); D: Cristescu (dă exemple din practica judiciară); Pamfil (...crede ca autoacuzarea urmează autodenunțării...);

-24.02.86 (prima ședință ținută la sediul Procuraturii Județene Timiș, P 30): C : se citește un material al lui Stegăroiu, care lipsește: «*Motivația în perspectivă psihologico-juridică*»; D: Proc. Pârvulescu, vicepreș. AJ (...critică caracterul prea abstract al lucrărilor prezentate în Cerc, precum și limbajul prea elevat, propune teme în folosul practicienilor...), Dr. Gâldău, Proc. Popa, Jud. Maria Topală, Proc. Angelina Tufaru, Av. Secoșianu, Jud. Busuioc, Dr. Pârvănescu, Mr. Ioan Popovici... tema fiind punerea sub interdicție; în continuare, conform procesului verbal de ședință: „*Se propune patronarea Cercului de către USSM. Motivează Dr. Lăzărescu din partea Secției Psihiatrie USSM : Președ. Dr. Gâldău, v-preș. Dr. Pârvănescu, secretar Dr. Olteanu. Patronarea de către Asoc. Juriștilor – recomandarea o face Proc. Pârvulescu : Președ. Av. Secoșianu, v-președ. Proc. Popa, secretar Proc. Brehar. Cercul votează, fără obiecțiuni. Se propun ca președinți de onoare ai Cercului : Prof. Pamfil, Prof. Crișan, Prof. Stegăroiu...Cercul votează în unanimitate*” [comentariu : deci, chiar Dr. ML a făcut propunerea de conducere a Cercului, în acea ședință, propunere votată de participanți... dar, ulterior, el a scris în „Eduard Pamfil sau jocul de-a geniul”, din 1996, cu privire la cercurile interdisciplinare inițiate de Clinica din Timișoara: „*Istoric vorbind, aceste celebre reuniuni interdisciplinare au parcurs 3 faze. Prima, cea fundamentală, a discuțiilor propriu zise „libere”, pe teme culturale de mare actualitate, cu participarea unor specialiști din foarte multe domenii. A doua perioadă, centrată pe dezbateri în domeniul „științelor umane”. A treia perioadă, centrată pe dezbateri psihiatrico-juridice*” (pag. 72)...–„*cei se se întâlneau acolo se aflau sub oblăduirea harului profesorului Pamfil precum și al Psihiatriei*” (pag. 71)– ... iar în „Medalion Eduard Pamfil”, publicat în Analele Universității din Oradea, Fascicula Medicală Nr. 3 (1) / 2009, a precizat: „*Între anii 1985-1989, E. Pamfil a condus un Cerc de discuții interdisciplinare centrat pe teme de psihiatrie juridică, care se desfășura la Casa Universitarilor din Timișoara, având drept moderator pe Dr. Fl. Gâldău*” (pag. 32). Iată însă ce spunea Prof. Pamfil însuși, în toastul de la aniversarea unui an de existență a Cercului de psihiatrie juridică, ce s-a desfășurat în finalul ședinței din 24.02.1986 (v. ciorna din mapa Cercului) : „*Colaborarea noastră este sinergică și anti-erarhică (nu anarhică). Fiecare putem fi lider, înăuntrul și în timpul expunerilor și cuvintelor noastre comentative. Pentru ca apoi să trecem în bancă și să cedăm locul următorilor*”... Evident, se poate afirma că Profesorul a fost liderul spiritual necontestat al Cercului, dacă Dr. ML asta înțelege prin „a condus”, dar conducerea formală, votată în ședința din 24.02.1996, era doar birocratic-logistică și anti-erarhică, fără conducător, iar moderatorul era, la fiecare ședință, altcineva: și anume comunicatorul însuși, prezumat a fi cel mai citit în tema respectivă și apt de a modera, în ora următoare, discuțiile pe acea temă];

-31.03.86 (P 25, pvIO): C : Dr. Lăzărescu « *Imperative normative și conștiință deontică* » ; D: Stegăroiu, Pamfil, Dressler...(în partea a doua, discutându-se despre viitoarea Consfătuire de Psihiatrie Socială de la Timișoara, din 25-26 aprilie 1986) (Obs: câteva din următoarele procese- verbale de ședință au fost întocmite de noul secretar al secțiunii medicale a Cercului, Dr. I. Olteanu, al cărui scris e indescifrabil și pentru el însuși -cum singur recunoaște- așa că nu se mai pot reda din consemnarile respective –pe care le voi nota pvIO– decât datele calendaristice și numele proprii din procesul verbal).

-25-26.04.1986: participarea la a 4-a Consfătuire de Psihiatrie Socială, ținută la Timișoara (în 1986 împlinindu-se 75 de ani de la înființarea Spitalului Municipal Lugoj, cu secție de psihiatrie, 25 de ani de la înființarea Spitalului Psihiatrie Jebel și 20 de ani de la înființarea Spitalului Psihiatrie Gătaia), unde Cercul a reprezentat nucleul Secțiunii I-a (din cele 4 ale Consfătuirii), având cea mai mare

audiență ; în deschidere, a adus salutările Asociației Juriștilor-Organizația Timiș Jud. Maria Topală, președinta AJ, care a spus că : „ ...înființarea unui cerc interdisciplinar de Psihiatrie Juridică la Timișoara, cu mai bine de un an în urmă, și afilierea acestuia simultan la AJ și USSM, ca și includerea unor lucrări ale acestui Cerc în tematica de dezbateri ale Consfătuirii de Psihiatrie socială, echivalează cu recunoașterea oportunității, a eficienței acestui gen de intercomunicare între juriști, medici legiști și psihiatri...și explică interesul și sensul prezenței juriștilor la lucrările Consfătuirii...” . Lucrări prezentate de membri CPJT în Secțiunea I: Prof. Dr. dpt. C. Stegăroiu „Discernământ și responsabilitate. Note critice” ; Dr. F.G., Dr. M. Lăzărescu „Statutul juridic la bolnavului psihic” și „Patologia psihiatrico-legală” ; Prof. Dr. Crișan, Dr. R. Novac, Dr. F.G., Dr. M. Lăzărescu „Medicina Legală ca factor de legătură între psihiatria clinică și problematica socio-juridică” ; Dr. F.G., Dr. Rodica Novac, Prof. Dr. T. Crișan „Metodologia expertizei psihiatrico-legale la nivelul LEML Timiș” ; Dr. Rodica Novac, Prof. Dr. T. Crișan, Dr. F.G., Dr. Rodica Peleneagră, Dr. E. Grangure, Psih. S. Hisom „Urmărirea diacronă a discernopatiilor” ; Dr. I. Contrea, Dr. Rodica Novac, Dr. M. Lăzărescu, stat. S. Mihai „Studiu asupra evoluției sociale și clinice a cazurilor încadrate în prevederile art. 113 și 114 Cp” și, împreună cu Dr. F.G, „Studiu asupra evoluției sociale și clinice a cazurilor psihiatrice la care s-au aplicat prevederile Decretului 12/1965 sau D. 313/1980” ; Dr. F.G., Prof. Dr. E. Pamfil, Jud. Dr. dpt. L. Pastor, Av. L. Secoșianu, Dr. Dpt. I. Țenchea, Dr. Dpt. I. Stoian, Ec. I. Popovici, Col. Just. O Sandul, Dr. I. Pârvănescu, Dr. I. Olteanu „Cercul de psihiatrie juridică după 13 luni de activitate” ; Proc. Angelina Tufariu, Proc. C. Popa, Dr. F. G. „Interdicție, curatelă, tutelă” ; Jur. A. Gaza, Jur. M. Dârlea, Jur. Mioara Bobei, Jur. Nicoleta Ardelean, Jur. G. Miloș „Rolul activ al activității tutelare în protecția bolnavului psihic” ; Proc. Floare Brehar „Expertiza psihiatrică purtând asupra capacității civile” ; Ec. M. Pungă, Jur. A. Pintilie, Jur. A. Pescarovici, Dr. A. Stancovici, Dr. Lucia Brizu, Dr. P. Oprean „Bolnavul psihic în lumina dreptului muncii” ; Col. Dr. E. Petrescu, Mr. Dr. Axinte „Expertiza medico-militară și medico-legală a soldatului în termen” ; Col. Dr. I. Spătaru, Dr. N. Enășescu „Inaptitudinea militară în unele boli psihice” ; Av. L. Secoșianu „Valoarea juridică a motivației actului infracțional” ; Proc. V. Pașca, Psih. S. Hisom, Cpt. I. Bonca, Mr. A. Huiban „Considerații privind trăsăturile psihosociale ale recidivistului” ; Proc. G. Pășcălău „Expertiza psihiatrico-legală în cazuri de omor” ; Proc. T. Chindriș „Expertiza psihiatrico-legală în pruncucidere” ; Dr. M. Dressler „Aspecte psihiatrico-juridice ale pruncuciderii” ; Jur. I. Dop „Importanța anchetei sociale în practica juridică” ; Lt. Maj. V. Staicu, Psih. A. Dumitrescu „Aspecte psihiatrico-juridice ale inversiunii sexuale masculine” ; Proc. D. Cristescu „Personalitatea denunțătorului de rea credință, în cazul infracțiunii de luare de mită” ; Cpt. I. Veverca „Rolul expertizei psihiatrico-legale în urmărirea faptelor de violență” ; Mr. L. Balogh „Rolul anchetei în asigurarea reușitei expertizei psihiatrico-legale” ; Psih. T. Voiculescu „Credibilitate, lie-detector și boală psihică” ; Prof. Dr. E. Pamfil „30 de ani de carieră a conceptului de responsabilitate diminuată în practica psihiatriei legale din România” (la Consfătuire, comunicare a fost intitulată „Despre responsabilitatea atenuată – teze prezentate la Consfătuirea... din... de la...” (v. în Anexe). De menționat că unele lucrări au făcut și propuneri de lege ferenda. Membrii medici ai Cercului au prezentat lucrări și în alte secții ale Consfătuirii, unii chiar și în ședințele plenare. Evident, în Secțiunea I au prezentat lucrări și colegi din alte zone (București, Iași, Craiova, Cluj, Oradea, Satu Mare, Zalău, Călărași, Tg. Mureș, Huedin, Petru Groza etc);

-26.05.86 (P 9, ședință desfășurată iarăși în Clinica Psihiatrică, pvIO): Gâldău : *Sinteza lucrărilor Secției I a Consfătuirii de Psihiatrie socială din 25-26.04.1986, de la Timișoara – text:* „Pentru a prezenta

sintetic ideile cuprinse în cele 50 de lucrări ale Secțiunii I din cadrul Consfătuirii, vom profita de polisemia termenului de „statut”, formulând sintagme care ar putea rămâne, o vreme, toposuri ale discuțiilor pe teme de psihiatrie legală : a) *statutul problematicii psihiatrico-legale*: de la considerarea problematicii psihiatrico-juridice ca o „umbră” constantă a bolii psihice –dar nu doar în versiunea penală, care e excepția, ci și în cea civilă și în cea a altor ramuri de drept, care formează regula—...și până la afirmarea augmentării acestei problematici în raport cu exigența sporită a normativității omului în lume; b) *statutul interdisciplinarității drept-psihiatrie-medicină legală* : de la titluri ce sugerează „implicația juridică” a unor cazuri psihiatrice sau „aspecte corelative”...până la fondarea unui „cerc interdisciplinar de psihiatrie juridică” –la Timișoara– unde teoreticieni și practicieni din cele 3 domenii discută, lunar, pe cazuri clinice, spețe juridice, expertize psihiatrico-legale etc, în ideea că că interdisciplinaritatea nu e doar o activitate teoretică, ci și una de practică curentă; c) *statutul domeniului de psihiatrie legală* : de la acceptarea inexistenței acestei exigențe –și rămânerea la „interferențe psihiatrico-legale”, în care noi „trebuie să rămânem traducătorii și avocații individului bolnav psihic în fața legilor societății”, fără vreun statut științific și administrativ deosebit... și până la solicitarea francă a delimitării acestui domeniu, fie ca subspecialitate – a psihiatriei generale– deci, doar cu statut științific (soluția moderată), fie chiar ca specialitate aparte, având și statut administrativ ca atare (soluția radicală), cu argument ontologic (existența unei vaste patologii psihiatrice „cu sindrom juridic patognomonic”), dar mai ales praxiologic (operant și în statuarea subspecialităților din alte ramuri ale medicinei) –așadar, ramură medico-socială distinctă, echidistantă față de drept, psihiatrie și legală, putându-și crea motivații și profesionalism pe această patologie a tuturor și a nimănui; d) *statutul „patologiei psihiatrico-legale”* : de la contestarea acestui concept și considerarea lui ca termen a ceea ce filtrează expertiza psihiatrico-legală („clientela” expertizei) ...până la la subținderea a ceea ce ar putea justifica conceptul de „criminologie psihiatrică” (inclusiv polul victimologic)... și până la adunarea sun acest „pavilion” a unor cazuri expeditiv sau insuficient administrate actualmente : fie de Psihiatrie (suicid-parasuicid, etilism-toxicomanie, psihopatie-psihopatoid, sexopatii, deficiența mintală etc), fie de Medicina legală (consumatori de alcool, autori de diverse accidente, autori de sau victime de vătămări corporale, simulanți, expertizați găsiți cu discernământ diminuat, bolnvi psihici în detenție sau cu pedeapsa suspendată etc), fie de Drept (violența habituală, crima fără motiv, pasională, monstruoasă, multirecidiva, procesomania, afecțiuni ale celor aflați în detenție, delincvența juvenilă, incapacitatea naturală sau judecătorească de a face act juridic, dependența socială etc) – se observă că, indiferent ce instituție se ocupă, inițial sau final, de caz, aceste cazuri sunt de facto ale Psihiatriei și se presupune că ele ar putea fi mai bine gestionate de domeniul psihiatriei legale (sau juridice), dacă acesta ar dobândi statut științific și administrativ... rămânând ca și problematica juridică pendinte de patologia generală să poată fi preocuparea tot a „specialistului în psihiatrie legală” solicitat, în unele cazuri, de colegul psihiatru generalist; e) *statutul expertizei psihiatrico-legale* : de la bazele teoretice și regulile metodologice ale expertizei procesual-penale...și până la trecerea în revistă a celor ce poartă asupra capacității civile în diverse ipostaze (familial-maritală, profesională, civică, contractuală, testamentară) ; de la acceptarea prevederilor art. 117 Cpp, până la propuneri de lege ferenda privind obligativitatea efectuării expertizei psihiatrico-legale în toate cazurile de : omor, pruncucidere, fapte de violență și perversitate, infracțiuni sexuale, multirecidivă, dispoziție testamentară la bolnavi și vârstnici, contracte patrimoniale importante, precum și în orice cauză de competența tribunalelor județene; de la remarca scăderii sau stagnării adresabilității comisiilor de EPL, până la cerința unui bun sistem informațional, cu dublu sens

interdisciplinar și cu feed-back, între cei care ordonă, cei care execută și cei ce valorifică juridic expertiza de asemenea, cu recurgerea cât mai frecventă la instituția suplimentului de expertiza, de nouă expertiză și de contraexpertiză, pe toată durata procesului și, la fel, cu ordonarea anchetei sociale nu numai la minori, ci și în toate cauzele penale sau civile cu bolnavi psihici etc; f) *statutul conceptelor de psihiatrie legală*: de la ideea de „epistemologie a discernământului” și chiar de redefinirea lui axiologică și legală...și până la negarea lui, ca termen, care „nu are statut științific distinct, nu face parte din limbajul tehnic psihologic sau psihiatric, nu comportă teste ferme de apreciere retroactivă, poate conduce –în versiunea gradualizată– la prevalarea de minus responsabilitate a 50% din populație (minori, bătrâni, debili, liminari, alienați, surdomuți, tarați, encefalopați)” ; un autor, optând pentru diminuarea discernământului în stările marginal-psihotice survenite reactiv la personalități normale dar induse de conduite microgrupale particular-agresive, susține ideea de „model psihologic și nu psihiatric” a discernământului diminuat etc ; g) *statutul terminologiei psihiatrice din textele juridice* : de la socotirea unor expresii ca depășite (ca cea de „alienație mintală”, ținând de concepția psihozei unice, din etapa azilară a psihiatriei, sau de ideea de cronicitate și de incurabilitate care sunt încă „în vigoare”) sau ca fiind prea vagi (ca „tulburare pricinuta de naștere”, din articolul privind pruncuciderea) ori quasi-pleonastice (ca „debilitate mintală cronică” din art. 613 Cpc)...și până la cerința rescrierii unor propoziții în termeni psihiatrici moderni sau chiar a reformulării integrale a unor articole de lege (ex. art. 48 Cp); h) *statutul legislației privind bolnavul psihic* : de la îndemnul de a face o culegere coerentă de acte normative sugerând un „drept psihiatric” (care nu cuprinde doar statutul juridic al bolnavului psihic, ci și al psihiatrului, al personalului, al spitalului psihiatric, dar și al familiei bolnavului, al vecinilor, al societății etc)... și până la propunerea de lege ferenda a unui proiect de lege privind sănătatea și boala mintală, redactat sub girul MS și înaintat forului legislativ; i) *statutul psihiatrului* : de la rolul pregnant pe care trebuie să-l dețină în consilierea forurilor social-decizionale interesate de promovarea sănătății mintale... și până la obligații ce decurg din sistemul terapeutic psihiatric (orice spital psihiatric trebuind să-și conștientizeze dubla structură intra- și extramurală și, deci, trebuind să se extindă extramuros, montând acțiuni vaste de prevenție și educație sanitară – așa cum se procedează în Timiș, unde medicii din Jebel, Gătaia și LSM Timișoara se deplasează săptămânal în întreprinderi industriale, acordând consultații, examinând factorii de risc, dispensarizând pe foștii internați din respectiva întreprindere în caz de maladaptare, conflictualitate, disrandament profesional, etc ; în altă ordine de idei, se precizează că, din punct de vedere civil, psihiatrul și personalul său nu vor răspunde de delictele civile ale pacienților lor, fie ei chiar iresponsabili (cf. Deciziei nr. 175/1972 a Tribunalului suprem, Secția civilă) ; j) *statutul juridic al bolnavului psihic* : de la ideea că cunoașterea legislației psihiatrice și buna ei aplicare de către persoane fizice și juridice (inclusiv psihiatri, personalul și spitalul) constituie o veritabilă socioterapie („status-terapie”), de fapt o axioterapie cu valori juridice („ius-terapie”)... și până la exemplificarea –mai ales prin comunicările Cercului timișorean– cu situația bolnavului nostru în lumina diverselor ramuri de drept : din dreptul familiei, s-a discutat despre interdicție (cerându-se de lege ferenda simplificarea procedurii, augmentarea rolului procurorului), apoi despre autoritatea tutelară (cerându-se reînființarea profilului de asistent social sau măcar predarea de asemenea cunoștințe la liceul sanitar) ; din dreptul muncii, s-a pus problema pensionării invalizilor psihici, propunându-se de lege ferenda ca aceasta să se aplice și persoanelor ce nu mai au calitatea de încadrat în muncă sau nu au vechimea necesară, ținând cont de debutul precoce al unor psihoze ; s-a sugerat „inventarierea” de către comisiile de asigurări sociale din unități a unor locuri de muncă pentru cei depensionați sau necesitând menajament psihic

(recomandat medical), pentru cei „precalificați” prin ergoterapie (idee mai veche a Spitalului Jebel), pentru cei ce au beneficiat de tratament cf. Decr. 313/1980 etc. Aspectele referitoare la implicațiile de drept penal și procesual penal au fost menționate mai sus (de ex., cel privind trimiterea la expertiza psihiatrică a mai multor cazuri decât prevede art. 117 Cpp). Cu tot numărul mare de referiri la penal, accentul a fost pus de moderator pe statutele de drept civil, familial, profesional, locativ, pecuniar, administrativ, care sunt mai adesea afectate de boala psihică, în raport cu cel de drept penal, infracționismul bolnavilor noștri fiind rar și supralicitat sau extrapolat în expresii denotând încă prejudecata anxioasă a omului de rând. Aportul Cercului de psihiatrie juridică Timișoara a fost și deplasarea accentului de pe „expertologie” pe „statutologia” psihiatrico-juridică; k) *statutul concluziilor Secțiunii I a Consfătuirii de psihiatrie socială de la Timișoara, din 25-26.04.1986*: câteva propuneri de lege ferenda, care ar trebui trimise organelor în drept, probabil prin intermediul catedrelor de Psihiatrie și Medicină legală din București; tentativa de a cuprinde o sferă cât mai mare de probleme privind statutul juridic al bolnavului psihic în cadrul „domeniului” de psihiatrie legală; neabordarea unor probleme ce vor face obiectul unei consfătuirii la nivel central, în curând (respectiv, metodologia expertizei psihiatrico-legale, asistența bolnavilor încadreți în art. 114 Cp și Decr. 313/1980, referirea la acestea făcându-se acum doar tangențial) etc”; D: Lăzărescu (care spune că va trimite raportul moderatorului Secțiunii I la revista de N, P și NC, acesta ținând loc de sinteza întregii Consfături – ?, nn);

-30.06.86 (P 40, ședință la sediul Miliției Municipale Timișoara): prezentare de caz juridic: infractori adolescenți, aduși din arest, dosarul fiind prezentat de anchetator; C: Proc. Monica Haiduc «*Considerații privind procedura cercetării penale a minorilor infractori*»; Dr. T. Mircea «*Studiul etiopatogenezei modificărilor delictuale ale minorilor expertizați în ultimii 10 ani*»; D: se discută despre termenul ‘discernământ neformat’, în vogă la NPI-iști, de un timp; Mircea (...susține posibilitatea unor modificări substanțiale psihologic în urma contactului minorului cu organul judiciar sau medical, de unde dificultatea stabilirii retroactive a discernământului...); Lăzărescu (perioada de structurare trebuie bine înțeleasă și asistată... e nevoie de un model optim de intervenție...); C: Pamfil «*Motivația și adolescență*», în care se vorbește de “prezența judiciară polimorfă » a acestei vârste și despre “arta psihologică sau vocația psihologică și antropologică din partea judecătorilor”, dezirabile în procesele cu minori); Dr. I. Pârvănescu și Mr. I. Popovici «*Comportamentul infracțional reiterat la minori*»;

-29.09.86 (P 42, la sediul Clinicii, pvIO): C: Stegăroiu «*Aspecte critice privind „Tratatul de criminologie” al lui G. Kaiser, de la Inst. Max Plank*», trad. în ital. de Ferracuti, în 1985, carte trimisă Dr. lui Țenchea, pentru Cerc, de I.C. Drăgan – completare din memorie de FG, la care a rămas în păstrare cartea); Dr. Schrepler (prezentare de caz: ...Lia, care si-a ucis bunica cu 27 lovituri de cuțit în torace și abdomen, sub imperiul halucinației auditive «*Omoar-o !* » și a delirului de furt și vânzare către o mare putere –SUA sau URSS– a descoperirii științific-revoluționare a bolnavei... caz internat de ani de zile la Jebel, în baza art. 114 Cp... în pv nu se consemnează discuțiile îndelungi ale juriștilor cu bolnava, mai ales ale Prof. Stegăroiu, care nu-și ascundea uimirea de... criminolog – amintire a lui FG);

-27.10.86 (P 30, sala de relații cu publicul a Procuraturii Județene): Tema “*Despre metodologia expertizei psihiatrico-legale*”; D: Gâldău (...«*capacitate psihică* » și nu «*discernământ* » ! – citat V. Dongoroz, din «*Explicații teoretice ale Codului Penal Român*», Ed. Academiei, vol. II, 1970 – propunerea înlocuirii noțiunii de discernământ cu cea de capacitate psihică fiind făcută de FG încă de la

Consfătuirea de Psihiatrie Legală de la Gătaia, 1972, cu citarea lui Dongoroz...), Proc. Tufaru (...la un caz de schizofrenie paranoidă, 2 concluzii expertale diferite?...); Pamfil (...diagnosticul stabilit stante pede e insuficient pt. o soluție expertală...);

-24.11.86 : Cazul ...Eugen, prezentat în contumacie (fugit din spital, după a *n*-a internare și a *m*-a faptă penală-furt): discernământ diminuat, la comisia din Timișoara, discernământ abolit, la București, la interval de 6 luni (cazul evocat de dna Tufaru, data trecută) – pe baza ultimei expertize ajungând caz de 114 Cp... deci, se impune internarea pre-expertală chiar și la cei cu multiple internări (susține și Proc. V. Pașca);

-26.01.87 (P 25, la Clinică, pvIO): C : Pașca «*Alienația mintală și responsabilitatea penală*»; D: Pamfil, Gâldău, Secoșianu, Țenchea, Dop, Voiculescu, Lăzărescu, Conf. Dr. Virgil Feier, șeful Clinicii DV din Timișoara–invitat;

-23.02.87 – aniversarea a 2 ani de existență a Cercului, masă rotundă la Casa Universitară (în final, se hotărăște, cu majoritate, mutarea definitivă a sediului de ședințe în aceasta locație, unde funcționează și alte cercuri culturale);

-30.03.87 (P 16): Țenchea (propune a se lua contact cu Societatea de Drept Penal Comparat din Paris, cu care el corespundează de mult timp - Cercul îl roagă în acest sens); C : Pamfil «*Paricidul*», pe marginea unui caz din literatura franceză de specialitate și a unui proiect al noului cod penal francez – comentariu despre iresponsabilitate / impunibilitate); se citește invitația-program la Consfătuirea de la Predeal;

-20.04.87 (P 30): C : Țenchea «*Conceptul discernământului și reflectarea lui în legislația și doctrina franceză și română, în raport cu determinarea responsabilității penale*»... autorul începe cu dicționarele de limbă și ajunge la marii doctrinari penaliști Garraud, Roux, Tanoviceanu, Dongoroz, Pop... ; în plen, autorul informează că proiectul noului cod penal francez introduce termenul de discernământ în textul articolului care urmează să înlocuiască art. 64 din Codul penal Napoleon, din 1810... în timp ce la noi unii îl abandonează – și de aceea el cere, de lege ferenda, o definiție legală a discernământului – solicitare pe care o va face și într-un text trimis Congresului de Psihiatrie și Medicină Legală de la Predeal, 1987); Pamfil «*Discernământul – termen de dicționar psihiatrico-juridic*» : idei și sintagme: 'interdisciplinaritatea apriorică a gândirii juridice'; 'binom semantic: discernământ-responsabilitate, definind structuri ireductibile'; 'funcția diferențială a conștiinței, cu punct 0'; 'discernământul = sesizarea circumstanțială a unui obiect sau situație'; 'funcție nervoasă discernatorie'; 'orientare primară necausală, definiție elementară prelogică, bazală, pe care ulterior se construiește cauzalitatea și durată'; 'forțarea uzanței termenului spre cel de responsabilitate'; 'responsabilitatea e față spre lume a conștiinței morale'; 'discernământul ține de dialectica lui « a avea », responsabilitatea de cea a lui « a fi »'; 'formula de bine sau rău e conotativă în discernământ' etc); D: Mircea (...discernământul e funcție ontic primară,

responsabilitatea – funcție ontic secundară...); Stegăroiu (...încercarea doctrinei de a face statut științific noțiunii de discernământ, în pofida științei psihologice, care nu-l are în vedere; ar putea fi socotit factor al capacității cognitive, dar justiția e interesată de discernământul moral bine-rău... ;... există o funcție

psihică distinctă de inteligență sau un modus operandi al inteligenței...;... nu există gamă a moralității...); Av. Val Popa (...unde e suplețea abordării vis-a-vis de discernământul moral și nu față discernământ în general ?...); Av. Vasile Onufrei (...ce înseamnă, în fond, discernământ mult diminuat ?...);

-18.05.87 (P 13) : Secoșianu (...informare despre menționarea pozitivă a existenței Cercului, în procesul verbal de control al Colegiului de avocați Timiș...); Țenchea (...sesizează, totuși, lipsa avocaților din Cerc...), Secoșianu (...crede că de vină e lipsa de valorificare a celor discutate aici în practica din sălile de judecată...); Av. Mihai Ruva (...observă că și alte categorii profesionale sunt slab reprezentate: judecători, legiști, alți medici, milițieni-absolvenți de drept...); Lăzărescu (...cere din nou prezentări de cazuri, inclusiv juridice...); Stegăroiu (...cazuistica e reglementată de Plenul Tribunalului Suprem, iar pe de altă parte, trebuie aduse în Cerc doar cazuri relevante...); C : Anton Tony Sur «*Aspecte teoretice și practice ale expertizei psihiatrico-legale – punctul de vedere al Anchetei*»; D: Lăzărescu (...vârsta de 14 ani nu e arbitrar aleasă dpdv al inteligenței, care la 14 ani e formată, după Piaget; la 10 ani, poate exista înțelegere, dar gândirea nu e încă operațională;...oare la fel sunt întrebările puse expertului și la Moscova și la Londra, privind graduarea discernământului ?...); Țenchea (...formularea acestor întrebări presupune o fază prealabilă de drept comparat...;...se îndoește de gradația discernământului, dar judecătorul poate grada pedeapsa...); Stegăroiu (...discernământul nu e o facultate, e vorba de o judecată comparativă, pur logică, dirijată de inteligență; trebuie mers mai departe în procesul responsabilității, care e detașabilă de determinismul universal... trebuie ținut cont și de fondul afectiv...iar sentimentele superioare apar după 14 ani, pe la 20-25...;...nu ne putem limita la procesul logic, ci trebuie avute în vedere judecățile de valoare...;... expertiza trebuie făcută prin internare, culegându-se toate antecedentele...); Sur (...principiul celerității poate contraveni celui științific...); Secoșianu (...se discută pe o noțiune supraadăugată textului juridic; dacă discernământ = capacitate de înțelegere, unde este intelectualul și unde judecata de valoare... capacitatea de înțelegere trebuie raportată la judecata de valoare...;... evocă discuții mai vechi cu Pamfil, observând că, de la diminuarea responsabilității, s-a ajuns, “prin eufemism”, la diminuarea discernământului... oricum, discernământul e un test insuficient pentru expertiză...);

-22.06.87 (P 14): C : Pamfil «*Eseu despre mărturie*»; Proc. Popa «*Evaluarea declarațiilor făcute de un bolnav psihic în procsul penal*»... se opinează pentru audierea lor, dar coroborându-se cu alte probe... ; orice dubiu privind capacitatea psihică a unui martor trebuie să ducă la examinarea lui de către specialist – nu neapărat prin expertiză, dar în practică se pune rar problema sănătății mintale a martorilor, ceea ce e grav; și mincinosul patologic trebuie depistat, neapărat...); D: Pașca (...admisibilitatea mărturiei bolnavului fără discernământ poate fi discutată pe mai multe planuri: în civil, interzisul nu e admis, ar trebui să fie la fel și în penal, dacă martorului îi lipsește discernământul, dar la orice bolnav se poate cere expertiza...); Cristescu (... la definiția martorului, Codul de procedură penală spune “orice persoană”...); Pamfil (... actul psihic nu e o schemă rigidă, ci o modulare pe o curbă Gauss; uneori “valabilitatea psihică a persoanei” poate scădea spre condiția copilului; diminuarea persoanei începe cu a simțului moral; judecătorul nu trebuie să se teamă să asculte ca martor un alienat, chiar lipsit de discernământ...; există o evoluție a “capacității de evocare”; există indivizi la care memoria oscilează, trecând printr-o eclipsă afectivă... ; replica lui Pașca: ...asemenea persoane sunt ascultate, dar nu sunt martori cu toate implicațiile... ; Pamfil: ...copilul și bolnavul pot sesiza precis “părți de realitate”,

dar nu ceea ce implică un “act de interpretare”, unde judecătorul trebuie să fie în tandem cu martorul...); Olteanu (...în SUA, bolnavii sunt puși la teste, indiferent de nozografie ; problemă este manipularea mărturiei, martorul trebuie să reproducă doar senzorial și nu să interpreteze...); Dop (...emoția din timpul mărturiei poate denatura – e necesară abilitate din partea judecătorului și cu normalii, dar... anormalul ar putea fi lipsit de asemenea emoții); Gâldău (cazul... Simion, un schizofren de peste 50 ani, remis cu defect caracteristic –se ceartă cu televizorul-persecutor, dar face curat în cameră și în pavilion, caracterizându-se prin replica ce a devenit celebră : « Suntem oameni serioși, bolnavi psihici ! »– rămas, deci, de decenii, în art. 114 Cp -inițial, în art. 72, din Cp anterior- după ce în tinerețe și-a ucis mama... văzând cum s-a transformat într-un drac, el crezând că-l nimicește pe Necurat cu lopata, cu care aduna frunzele măturate de mamă, prin curte –ceea ce ar fi îndeplinit și cerința de a nu fi cunoscut « natura » faptei comise, din testul McNaghten al englezilor, și orice alt criteriu al iresponsabilității de pe mapamond – ... așadar, un bolnav cronic, care și acum are halucinații și delirează nesistematizat, dar care, recent, a sesizat medicului de gardă că niște infirmieri și spălătorese sustrăgeau lenjeria dată la reformă și depozitată într-un pavilion de la marginea spitalului Jebel, pe unde el se plimba, în acea zi – aspect ce s-a dovedit real, tot el pătrunzând motivația hoților... normali și explicându-o medicului de gardă, rămas cu gura căscată: lenjeria uzată furată era dosită în pavilionul- spălătorie și repusă în circuit, treptat, în locul celei noi, când aceasta era adusă la spălat – halatele, pijamalele, papucii cei noi, astfel sustrași, fiind comercializați în comună, pe la vecinii angajaților, aspect confirmat de miliția comunală, la care s-a reclamat furtul, astfel că s-au desfăcut mai multe contracte de muncă...); Pamfil (...orice act intelectual poate fi puternic colorat afectiv, după Kretschmer...);

-20.07.87 (P 9): C : Jur. Dop «*Legitima apărare*»; D: Secoșianu (...face distincția între legitima apărare și starea de necesitate, care după părerea Dr. Gâldău, e destituantă pentru bolnavul psihic - ?, nn); D : Pamfil (...agresivitatea e definitorie pentru viață, iar apărarea e cota de liber arbitru în situația de conflict; solidaritatea umană fondează legitima apărare, dar condițiile acesteia sunt prea rigide... în legitima apărare, psihologia e pasională...); Țenchea (...omul e agresat universal și, de aceea, într-o continuă apărare...);

-23-24.10.1987 : Conferința Națională de Psihiatrie și Medicină Legală de la Predeal, unde membrii CPJT au prezentat următoarele comunicări : Pamfil „*Discernământ și responsabilitate*” și „*Eseu despre capacitate*”; Stegăroiu „*Valoarea logico-juridică a noțiunilor de responsabilitate și capacitate psihică*” ; Crișan, Gâldău, Novac „*Prospecțiuni de reinsertie socio-profesională a bolnavilor psihici din evidența comisiei medico-legale psihiatrice Timișoara*” ; Lăzărescu, Dehelean „*Raportul dintre capacitatea psihică cu implicație juridică și nosologia psihiatrică : perspectiva cantitativă versus perspectiva calitativă*” ; Dop „*Legitima apărare în conjuncție cu celălalte cauze care înlătură caracterul penal al faptei*” ; Topală, Tilincă, Pastor, Tufariu, Popa, Brehar, Cristescu „*Obiectivele expertizei psihiatrico-legale din punctul de vedere al juristului*” ; Gâldău, Lăzărescu „*Capacitate psihică și discernământ ; paradigmă și comensurabilitate*” ; Tufariu, Popa ; Ionescu, Pașca „*Propuneri privind îmbunătățirea statutului juridic al infractorului bolnav psihic*” ; Secoșianu „*Considerații pe marginea insuficienței noțiunii de discernământ în descifrarea respomsabilității penale*” și „*Importanța motivației în aprecierea comportamentului antisocial*” ; Lupu „*Metodologia activității comisiilor medico-legale psihiatrice pentru minori*” ; Țenchea „*Premise pentru elaborarea unei definiții legale a*

discernământului” ; Popa „Evaluarea declarației unui iresponsabil” ; Gâldău, Crișan, Novac, Peleneagră, Dumitrescu, Schrepler „Conținutul noțiunii de „persoana infractorului” din art. 72 Cp” ; Gâldău, Lăzărescu, Olteanu „Capacitate psihică și capacitate juridică” ; Mircea, Pârvănescu, Ciobanu „Augmentarea psihologică pentru introducerea în expertiza medico-legală psihiatrică infanto-juvenilă a noțiunii de discernământ neformat” ; Lăzărescu, Gâldău, Novac, Enășescu, Ricman, Cătănici „Probleme de asistență psihiatrico-juridică în cadrul sistemului terapeutic psihiatric” ; Gâldău „Despre structura discernământului”, „Psihologia activității de expertiză psihitrico-penală : între stilul cognitiv și apreciativ”, „Psihiatrie judiciară sau juridică”, „Noțiunea-cheie în expertiza psihiatrico-civilă”, „Termenul mediu în relația boală-faptă : clase echivalente în dreptul și expertiza comparate” și „Comentariul psihiatrico-legal al articolului 48 Cp” . Rezumatele unora din aceste comunicări vor apare în revista N, P, NC nr. 2/1988 ;

-18.01.88 (P 22, pvIO): C : Onufrei « O posibilă viziune asupra dreptului penal în sec. XXI » ; D : Gâldău, Onufrei, Lăzărescu, Olteanu, Dr. Constantin Coca Lupu, Pașca, Dop, Av. Dumitru Gantz, Secoșianu, Col. Huiban, Pamfil, Țenchea, Av. Per, Av. Scărlătescu;

-15.02.1988 (P ?, -pv): C : Av. Radu Sperneac «Probleme de psihologie penală în opera lui Dostoevski», conferință urmată de o “seară rusească », cu lumânări, votcă și actori de la teatrele din Timișoara, recitând din Esenin... textul conferinței se păstrează în mapa Cercului); Dr. I. Țenchea „Privire retrospectivă asupra participării la lucrările „Cercului de psihiatrie juridică” din Timișoara”, comunicare prilejuită de a 3-a aniversare a CPJT – când s-au acordat și diplome, semnate de președinte (unii membri înrămându-le și atârându-le pe pereții cabinetelor, cea mai la vedere expunând-o Dr. V. Ardeleanu, în cabinetul său de la Clinica Psihiatrică Timișoara);

-21.03.88 (P 21): C : Gâldău și Lăzărescu «Psihiatrie juridică vs psihiatrie judiciară», material ce se traduce în rusește și se trimite la o revistă de specialitate din Moskova, iar ulterior se traduce în franceză și e dusă de M.L. la Congresul Mondial de Psihiatrie de la Rio de Janeiro, din 1993, apărând chiar într-o fascicolă, dar cu... coautoratul președintelui secțiunii unde a fost depusă) ; D: Av. Popa (...crede că discuțiile din Cerc au contribuit la o ameliorare a rapoartelor psihiatrico-legale, ca argumentare, concluzia rămânând însă stereotipă... nu găsește la Medico-Legal o nouă optică...); Av. Sperneac (...întreabă dacă știința psihiatriei juridice are obiect, metodă și terminologie...); Av. Ionescu (...întreabă: “Pot juriștii să contribuie la iusterație ? ”...); Jud. Busuioc (...importanța cunoașterii persoanei în raționamentul judecătorului... e si el nemulțumit de textul prea scurt al expertizelor și cere o corelare psihico-juridică mai convingătoare...); Pamfil (...discernământul denotativ – model de inteligență...);

-23.05.88 (P 30): omagiu adus Prof. Pamfil, la 76 ani –moment muzical cu Ilie Stepan, liderul “Pro muzica”, și evocare de Mircea Lăzărescu... ; în procesul-verbal, se menționează că ședința anterioară a fost dedicată prezentării lucrării Proc. Cristescu «Psihologia anchetatorului», apreciată de Pamfil; în ședința de azi: C : Av. Popa «Rolul dreptului socialist in formarea personalității umane»; D: Av Cornel Adâncu (...care democrație a contribuit cel mai mult la formarea personalității umane: cea directă sau cea reprezentativă?;... relațiile sociale determină evoluția dreptului sau dreptul influențează relația socială?...); Pamfil (...justiția are funcție educativă, dar pedepsa nu întotdeauna... ; replica lui Adâncu:

justiția nu e creatoare, ci executivă de drept...); Lăzărescu (...legea juridică nu poate prevedea toate cazurile – e lege și nu cazuistică... unele drepturi fiind inductive...; interpretarea legii e hermeneutică; ...personalitatea nu există fără conceptul personalității... Kant introduce termenul de persoană, diferit de cel folosit anterior de filosofie ...); Țenchea (...se referă la Digestele lui Iustinian, ce cuprind principiile dreptului, rolul acestuia în corectarea devianței: “Jus est ars aequi et boni”, dar legea și dreptul sunt un surogat al moralei...); Pamfil (...maxime juridice !..); Secoșianu (...face observații critice asupra lucrării lui Popa, dar și asupra Cercului: nu se scot în evidență punctele de vedere care ne apropie interdisciplinar – s-a făcut o ignoratio elenchi; omagiază și el pe Prof. Pamfil, autor illo tempore al unor “expertize luminoase”, care au format instanțele timișorene în privința noțiunii de responsabilitate atenuată...) (se amână prezentarea problematicii cărții (din 1963) a lui Chaim Perelman „Justiție și rațiune”, pregătită de F.G.);

-24.10.88 (P 12): Olteanu (lecturează materialele din Rev. de Neurologie, Psihiatrie și Neurochirurgie nr. 2 din 1988, cu rezumate ale lucrărilor suținute la Consfătuirea de Psihiatrie și Medicină Legală de la Predeal); D: Lăzărescu, Țenchea, Pamfil (care scrisese “Despre capacitate”, spune acum: ...capacitatea e o condiție-aspect al actului fundamental de conștiință; prin capacitate, se definește un orizont și un contract, angajament moral...), Pașca; Av. Popa (...opțiune pentru latura practică a preocupărilor Cercului, de ex., problemele de conștiință ale practicianului în fața unor cazuri de maladie mintală – ceva util nu doar practicianist, ci și formativ...); Secoșianu (...textele Codului penal se pot dispensa foarte bine de noțiunea de discernământ, dar nu și de aceea de motivație...– Țenchea sugerase, în aprilie 87 că, fără conceptul de discernământ, dreptul penal nu ar exista...); Lăzărescu (...insatisfacții legate de plurisemia termenilor, ex.: persoană, responsabilitate; altă sursă de insatisfacție e nepublicarea de cazuri, mai ales juridice...; replica lui Pașca:... astfel de cazuri se publică în Revista română de drept...; Lăzărescu, în continuare:... să ne plasăm nu pe poziția psihiatrului, ci a antropologului...); Av. Adâncu (... în practică, psihiatrul trebuie să determine responsabilitatea, dar motivația ar putea s-o caute și juristul și alții... se cer de la Cerc rezultate... nu peste ani...); Lăzărescu (...contradicție între faptul că se pun diagnostice medicale și medico-legale (ex. discernământ diminuat), dar în penitenciar și după eliberare nu se mai face tratament...); Pamfil (...retractează termenul de discernământ diminuat, ca fiind sugerarea unei transformări calitative, deci pierdere de responsabilitate... altfel spus: “discernământul e capacitatea inteligenței ce duce la responsabilitate, iar aceasta e o însușire globală a persoanei – deci, discernământul e aspect al inteligenței, iar responsabilitatea al persoanei morale”, dar moralitatea nu e cantimetrică – în *pv* nu se menționează reacția celor prezenți și încercarea unora de a susține legitimitatea sintagmei retractate de profesor, dar Secoșianu găsește că “unele controverse sunt naturale”...); Av. Popa (... pledează pentru gradualitatea de la normalul ideal până la patologicul iresponsabil – la mijloc fiind posibilă o soluție mixtă, între tratamentul medical și cel represiv...); Secoșianu (...din nou despre testul autocontrolului vs cel al discernământului... impas în legătură cu folosirea noțiunii de discernământ, luat de la minori, în raport cu cea de responsabilitate, cu cele două elemente ale sale: intelectual și volitiv...); Jur. Gh. Miloș (...prezintă un referat despre distincția conștiință (valoare axiologică) / conștiință, ceea ce ar putea folosi și în discuția despre discernământ...);

-19.12.88 (P 20): C: Av. Popa «*Psihologia avocatului*»; D: Dop (...e necesară sprijinirea avocaților, care s-ar răsfărânge și asupra justițiabililor...); Secoșianu (...apreciere pozitivă a lucrării lui Popa, care însă nu tratează și despre dialogul interdisciplinar, care nu funcționează... e în pericol existența Cercului însuși, prin necooperare interdisciplinară...); Adâncu (...lucrare valoroasă, dar cu unele alunecări spre false impresii, cum spune și Secoșianu ; dar trăirile avocatului pot avea importanță majoră în faptul de justiție; probleme de psihologie și responsabilitate avocațială, de conștiință personală și socială – derivate și din lipsa de statut legal adus la zi (legea e din 1954): incertitudine privind diverse asimilări (cu liberii profesioniști, cu funcționarii de stat, cu cooperăția, cu activități obștești), inegalitatea cu ceilalți participanți la actul de justiție, etc...); Olteanu (...suntem în psihologie sau în deontologie ? – crede că în psihologie... se raportează la unele analogii psihologice și chiar la modele explicative țintite psihologic – face referiri la grupurile Balint...); Av. Gantz (...ar trebui început cu munca de avocat din oficiu – aici e elementul definitor– dar câți dintre cei prezenți apără din oficiu ?...); Av. Ruva (...primum movens al psihologiei avocatului este statutul juridic al profesiei... cel care apără, trebuie să fie el însuși apărat... apoi, raporturile între avocați și alți protagoniști sunt de importanță psihologică certă – de ex., când alții îi consideră pe avocați ‘auxiliari ai justiției’, nu se respectă indicațiile de partid din 1977, astfel că o măsură legislativă se impune); Av. Sperneac (...citând pe Foucault, se observă lipsa... avocaturii, inclusiv din partea marilor avocați... oricum, avocatura pare a fi damnată la un statut fragil ontologic și nu doar legislativ); Prof. Virgil Șchiopescu, economist, vicepreședintele Casei Universitare Timișoara, participant ocazional la Cerc (...probabil statutul avocatului a diminuat și din cauza dispariției proprietății private; juriștii au retribuiții mai mici decât mulți alți profesioniști; este inerentă, în schimbarea unei lumi, o anume nerespectare a unei diviziuni echitabile a muncii, care se soldează și cu inechități retribuționale...); Av. Țenchea (... elogiază lucrarea lui Popa și argumentează cu propria viață... ; apreciază și intenția lui Secoșianu de a ridica discuția despre avocați la adevărata valoare; analizează axioma lui D’Aguesseau, citat de Popa...dar se reduce oare psihologia avocatului la motivația de drepturi sindicale, fie ele și de statut legal ?...);

-20.02.89 (P 30, pVIO, cu câteva cuvinte lizibile): Adunare solemnă, sincronă cu punerea în mormânt, la Cluj, a sicriului Prof. Dr. Constantin Stegăroiu –fost (profesor de drept penal la Universitatea Babeș-Boylai din Cluj, profesor de drept economic la Universitatea Timișoara, membru al Academiei de științe sociale și politice, președinte de onoare al CPJT)– cu participarea, în sala Auditorium a Casei Universitare, a rudelor și a foștilor colegi de la Universitatea Timișoara ai defunctului, care nu au putut face deplasarea la Cluj datorită gerului ieșit din comun; evocarea personalității defunctului a fost făcută de Av. Al. Roșcaban, fost apropiat al profesorului la Facultatea de drept din Cluj; C: Gâldău «*Discernământul critic la P.P. Negulescu*»... textul făcând parte din introducerea la Cursul de filosofie, predat de Negulescu în 1941); D: Secoșianu (...despre Cerc:... s-a ajuns la o modalitate de discuții între noi, dar nu am ajuns la soluții; nu am putut știi exact ce e conștiința, discernământul, voința; apare necesitatea unui limbaj comun; nu înțelegem toți acelaș lucru când folosim acești termeni; clarificarea termenului de discernământ trebuie să fie punctul principal în preocupările Cercului, să fie discutat permanent...), Lăzărescu, Av. Popa (...în genere, lucrările prezentate au fost de înalt nivel științific...;...propune ca Cercul să poarte numele profesorului Stegăroiu...), Sperneac, Țenchea (...să nu mai lăsăm toată organizarea pe umerii doctorului Gâldău...), Adâncu (...știința dreptului nu se reduce la penal... și în civil se vorbește, textual, despre discernământ: vezi art. 9 și art. 142 Cod familie, art. 25 din

Decretul nr. 32/1954, mai des ca în penal: doar în art. 99 C penal...;... ar dori să deschidă un subcerc de *psihiatrie juridică civilă*, idee ce i-a fost sugerată de Gâldău, care susține că respectarea tuturor drepturilor bolnavului psihic se constituie într-o formă de terapie psihiatrică nemedicamentoasă ...), Pamfil, Secoșianu (... în expertize nu se vorbește și de voință, iar Prof. Pamfil și Conf. Lăzărescu susțin chiar că termenul de voință este greșit științific din punct de vedere științific ...), Dop, Gantz, Ec. Cârje... ; în partea a treia a ședinței, are loc, în sala Protocol, a 4-a aniversare a Cercului: FG aduce o audiocasetă cu înregistrarea din ziua precedentă a unui text –citit la Europa Liberă de Ioana Măgură-Bernard– despre pretensele abuzuri ale psihiatriei sovietice ... după ascultarea căruia, Prof. Pamfil asigură pe cei prezenți că în zona noastră (și foarte probabil, nici în restul țării) nu se întâmplă așa ceva – și chiar toastează pentru asta (momentul nu e consemnat în *pv* și, din păcate, cineva a subtilizat acea casetă, dar fragmentul respectiv se poate găsi ușor –presupun– în fonoteca Europei Libere, data difuzării pe post fiind în jur de 18-19 februarie 1989);

-20.03.89 (*P ?*, *pv*IO): *C* : Av. Aron Mihancea «*Despre capacitatea civilă*» ; *D* : Gâldău (câștigă un pariu cu juriștii, legat de problema punerii sub interdicție a minorilor, prevăzută de art. 142, alin 2 Cod familie), Adâncu (...discernământul civil al art. 142 Cod familie e foarte diferit de discernământul penal – afirmație făcută de Gâldău, la Consfătuirea de Psihiatrie Legală, Gătaia, 1972), Lăzărescu, Onufrei, Dop, Miloș, Popa...(13 semnături pe *pv*, în final) ; Prof. Pamfil trimite o scrisoare „Tov. Președinte Doctor Florin Gâldău (cu rugămintea de a fi citită în ședință publică)”, având următorul conținut : „Domnule Președinte. Sînt moralmente constrâns să Vă comunic ferma mea decizie de a demisiona din cercul de Psihiatrie Juridică și Criminologie. Motivele acestei triste hotărîri sînt plurivalente. Dar rămîn dominate de regimul de depreciere și umilire la care am fost supus de Tribunalul Oradea, Procuratura Locală și Miliția Timișoara. Astfel, Tribunalul Oradea a decis, printr-un fals juridic, că Eduard Pamfil este un mincinos. Miliția Timișoara s-a solidarizat cu un hoț în defavoarea mea. Procuratura Locală a prezumat în defavoarea mea mărturia martorului meu și a acoperit integral manevrele de evaziune ale vinovaților acuzați de mine. Sunt convins că nu mai am ce căuta în Cercul de Psihiatrie. Probabil că biografia mea postumă va tranșa în favoarea mea această tristă întâmplare. Eduard Pamfil, 20 III 1989” (era vorba despre imputarea făcută unei rude prin alianță, care i-r fi sustras partituri muzicale și chiar un instrument, fiind știut că domnia sa era și un muzician de marcă, predând la un moment dat lecții de gitară clasică unor tineri timișoreni ce au devenit ei înșiși interpreți valoroși ; procesul a durat și l-a enervat deseori pe Profesor, care emitea atunci cuvinte amare la adresa juriștilor ; de data aceasta, juriștii din Cerc l-au căutat și au reușit să-l îmbuneze, astfel că a revenit la Cerc, într-o ședință următoare; scrisoarea se află în mapa Cercului).

-17.04.89 (*P* 18 : 11 juriști, 7 psihiatri, plus 5 secundari de medicină legală, conduși de Dr. Alexandra Enache): *C* : Secoșianu «*Controverse privind stabilirea responsabilității penale*», cu aluzii la discuțiile purtate în Cerc, în decursul anilor, și cu cererea de reevaluare a conceptelor de discernământ și discernământ diminuat – dar și cu relatarea « impactului pe care îl avem în practica judiciară locală », el însuși auzind pe unii juriști întrebându-i pe participanți: «S-a discutat în cadrul Cercului de Psihiatrie Juridică pe această temă... au existat opinii contradictorii în acest sens ? » ; *D* : Pamfil (...două înțeleșuri ale cuvântului ‘discernământ’: în gândirea juridică și în gândirea morală (care nu este cantimetrică)...); Țenchea (...observă notele critice din referatul lui Secoșianu la adresa conducerii Cercului; crede ca

expertul psihiatru trebuie să răspundă doar la întrebările din ordonanță ; ...acreditează maxima favorită: “*Mens sana in corpore sano et in societate sana*”, pe care o propune și Cercului...); Lăzărescu (.așteaptă cazuistică din partea și din inițiativa juriștilor; importanța civilului, dincolo de penal; responsabilitatea civico-juridică, diferită de cea morală (care nu e cantitativă), e dozabilă și, deci, apropiată de discernământ, care e gradualizabil... responsabilitatea trebuie văzută ca dimensiune constitutivă social și nu numai în domeniul destructiv-catastrofic...); Conf. Milan Dressler (... juriștii de valoare știu că dreptul e un minim de morală... morala e paharul plin, pe care dreptul îl face să se reverse; noțiunea de discernământ diminuat e operantă în justiție, iar legiuitorul o formulează indirect, de ex., în pruncucidere – idee survenită într-o discuție cu Dr. Gâldău...); Onufrei (...în medicină, se revine la tratamente naturale, în drept medicația e încă de sinteză... or, și bolnavul și infractorul sunt devianți de la natura mamă (biologică și socială)... propune sintagma ‘antropologia individului deviant’...); Ruva (...raportul libertate / responsabilitate... raport morală / drept... reclamă că nu există o teorie a autocontrolului diminuat...);

-20.06.89 : C : Gâldău « *De la Revoluția Franceză la... iusterpie* » (Pamfil nu e de acord cu termenul ‘iusterapie’ și propune pe cel de ‘*nomofilaxie*’). Se aniversează, în Cerc, Bicentenarul lui 1789, cu afiș la intrarea în Casa Universitară... dar *pvIO* din acea zi nu poate fi citit, din motivul amintit, cu excepția câtorva cuvinte; în schimb, unii participanți își amintesc de intrarea muzicianului Lică Dolga, care l-a informat în șoaptă pe președinte că jos, în grădina de vară a Casei Universitare, ziaristul Iosif Bebe Costinaș spune că cei din Cercul de Psihiatrie vor fi arestați... că s-a simțit în sală oarece emoție, dar discuțiile au continuat netulburat și că... nu s-a întâmplat nimic, nici la sala de Protocol, în intervalul 17-19, nici la restaurantul Casei, de la parter, după aceea, până seara târziu, deși tot despre... revoluții s-a vorbit); D: Lăzărescu, Pașca, Sperneac, Popa, Țenchea, Pamfil (... afirmă că nu agreează revoluțiile, deoarece “suspendă dreptul” și, ca atare, își rade cu unghia semnătura de pe procesul verbal al ședinței, ceea ce se poate observa și acum, pe hârtia respectivă...);

-18.07.89 (P 55, *pvIO*): C : Jur. Stăncuna «*Schizofrenia și dependența socială*»; D: Dr. Radu Vraști (care, la prima participare, compară atmosfera din Cerc cu aceea a unui “club englez”), Dr. Liviu Boroș – medicul șef al comisiilor de expertiză a capacității de muncă, As.soc. Ani Răducu –cu relatări de aspecte practice–, Miloș, Țenchea, Adâncu, Secoșianu, Pamfil, Gâldău ; în partea a doua, “*Laus Doctor Ion Țenchea*”, cu ocazia împlinirii vârstei de 86 ani (... răspunzând omagiilor aduse, sărbătoritul omagiază, la rândul lui, Cercul și mărturisește că, ceea ce l-a stimulat să scrie monografia despre discernământ, a fost și disputa din Cerc între Prof. Pamfil și Prof. Stegăroiu, cu privire la raportul determinism – libertate... în altă ordine de idei, făcând, la rândul lui, urarea ca Cercul să devină o ‘Academia Banatică’...);

-23.09.89 (P 28, *pvIO*): C : Dr. Vraști «*Etică-drept-sănătate*»; Pamfil «*Eroare sau fals juridic*», eseu ; D: Gâldău, Adâncu, Popa, Țenchea, Vraști, Pamfil...;

-13.11.89 (P 60, *pvIO*): « In memoriam Prof. Dr. Moise Terbancea, director al Institutului Național de Medicina Legală »; Lăzărescu (Impresii de la Congresul mondial de psihiatrie, Atena, 1989); C : Dr. Svetlana Dressler, Dr. M. L. Dressler, Dr. Adrian Moise « *Etică, deontologie și drept medical* » (lansare de carte-curs universitar, ținut la IM Timișoara, după care Conf. Dressler prezintă articolul

«Traumatismul cranio-cerebral al nou-născutului în nașterea auto-asistată», publicat recent în *Timișoara Medicală*); D: Conf. Dr. Lăzărescu, Lector Dr. Radu Motica –de la Universitatea Timișoara, Prof. Dr. Pamfil, Dr.Țenchea, Prof. Dr. Pius Brânzeu –fost rector al IMF Timișoara, Dr. Aurel Mogoșan – șef Secție Reanimare la Spitalul Județean, Conf. Dr. Dressler –de la LEML Timișoara, Jur. Marius Dârlea – consilier juridic la Direcția Sanitară Timiș, Av. Ionescu, Av. Adâncu, Col. just. Sandul –de la Tribunalul Militar Timișoara... ;

-18.12.1989, data când trebuia să aibă loc următoarea ședință a Cercului cu un referat al Dr. I. Olteanu, dar... cu 2 zile înainte, începuse Revoluția de la Timișoara!;

-25.11.1990 (P ?, pvIO): C: Av. V. Popa «Procesul de la Timișoara din punctul de vedere al avocatului de bun simț»; D: Gâldău, Olteanu, Țenchea, Adâncu (care susținea că cei ce au ordonat represiunea în Revoluție sunt vinovați de genocid), Popa (care admitea doar instigarea la omor deosebit de grav), Dop, Lăzărescu... ;

-? (P ?...): întâlnirea cu oaspetele englez nu a fost consemnată nici de Ion Olteanu (pvIO), nici de Florin Gâldău (pvFG) în caietul cu procese verbale al Cercului (care a rămas apoi în păstrarea lui FG și din care s-au transcris cele de mai sus) ;

-14.03.1991 : la cererea CPJT, prin președintele F.G., Ministerul Sănătății, Direcția asistenței medicale și medicinei preventive, emite Mesajul telex nr. 73/14.03.1991 și adresa nr.7848, din aceeași zi, către direcțiile sanitare județene, conținând dispoziția de luare de măsuri „ca toți medicii din unitățile de bolnavi psihici cronici să comunice bolnavilor din îngrijirea lor drepturile ce decurg din Legea funciară (nr. 18/1991) și să-i ajute pe cei care sînt în imposibilitatea de a întocmi singuri cererea adresată primăriei de domiciliu, de loc de naștere sau de care aparține terenul revendicat în baza Legii (vezi anexa 1) – cererea fiind expediată de unitatea sanitară respectivă. Pentru bolnavii care necesită numirea unui curator însărcinat cu reprezentarea lor în această problemă, unitatea sanitară va trimite cea de a doua cerere (vezi anexa 2) la care va alătura un certificat medical din care să reiasă afecțiunile bolnavului. Direcțiile sanitare sînt rugate să trimită acest material și direcției muncii și protecției sociale și inspectoratului de stat teritorial pentru handicapați din județul respectiv” (semneaza Director general, Dr. Diana Nistorescu). De menționat că și modelele de cereri anexate telexului Ministerului au fost elaborate tot de președinte și aprobate de o echipă de juriști din Cerc ; de asemenea, faptul că Radio Timișoara a transmis, în 8 și 9 martie 1991, iar Radio București, în 14 martie 1991, textul „Appel”-ului Cercului, în care se spune că CPJT a obținut agreementul Asociației Psihiatrice Române (președinte Prof. M. Lăzărescu), Asociației Psihiatrilor Liberi din România (Dr. V. Țuculescu-Mironțov), Ligii pentru Sănătate Mintală (Dr. Bogdana Tudorache) și al Ligii spitalelor psihiatrice din România.... O cerere asemănătoare a adresat CPJT (prin președinte) Ministerului Sănătății, Oficiul juridic, cerând difuzarea spre spitalele psihiatrice a unei dispoziții de facilitare a obținerii de către pacienții –nepuși sub interdicție dar netransportabili sau incapabili de a semna o procură legalizată unui mandar– a carnetelor cu certificate de proprietate, la care au dreptul „ca orice cetățean” ; modelul propus constă în desemnarea de către autoritatea tutelară locală a unui curator al bolnavului, însărcinat cu ridicarea, conservarea și valorificare -în favoarea acestuia- a carnetului cu certificate de proprietate cuvenit,

conform Legii nr. 58/1991; nu rezultă din nici un document dacă MS a dat sau nu curs și acestei propuneri din partea CPJT ;

- ? 1992 : Prof. Pamfil, deși bolnav, dictează Dr.-ului Ogodescu un text intitulat *etică și Psihiatrie*, în care ia atitudine critică față de publicarea, în revista „Memoria”, scoasă de Asociația Foștilor Deținuți Politici, a unei hărți a „Gulagului românesc”, în care figurează o serie de spitale psihiatrice, printre care și Clinica Psihiatrică Timișoara, Spitalul Psihiatrie Jebel și Spitalul Gătaia (acestea două sunt marcate greșit pe acea hartă, Gătaia apărând ca mai aproape de Timișoara decât Jebelul – dovadă a... credibilității celor ce au întocmit-o ; ulterior, se face corecția privind distanțele, dar harta continuă să apară în toate numerele revistei respective (inclusiv în numerele din 2012, nn).

6. Evenimente. Afară de cele menționate, Cercul de Psihiatrie Juridică Timișoara a reprezentat Secțiunea I-a a Consfătuirii de Psihiatrie Socială de la Timișoara, din 25-26.04.1986 (“Mergem la Cerc?” a întrebat Prof. Stegăroiu, primind invitația, dar unii considerau că întreaga consfătuire apare ca o ‘expansiune a Cercului’) și a avut cea mai masivă prezență la Conferința de Psihiatrie și Medicină Legală de la Predeal, din 23-24.10.1987 (unde comunicările noastre au constituit circa ½ din numărul total și unde a izbucnit un scandal între Prof. Predescu și Prof. Stegăroiu, pe tema noțiunii de “capacitate psihică”, cu care catedrele din București încercau să înlocuiască pe cea de “discernământ”, juristul combătându-le pe ambele, cum făcea sistematic și în ședințele Cercului, având polemici, mai puțin zgomotoase, cu Conf. Lăzărescu și Prof. Pamfil, adepți, totuși, ai conceptului de discernământ, și chiar cu Dr. Gâldău, care propusese înlocuirea conceptului de discernământ cu cel de capacitate psihică încă în 1972, la Consfătuirea Interjudețeană de Psihiatrie și Medicină Legală, de la Gătaia -după lectura „Explicațiilor...” lui Dongoroz, din 1970- dar apoi revenise și definea discernământul ca «operator axio-praxiologic»... și, chiar și cu Dr. Țenchea, care însă reușea să nu-l contrarieze pe marele penalist). Unul din cele mai importante momente din existența Cercului, a fost lansarea, în ședința din 20.04.1987, a monografiei «Conceptul discernământului și reflectarea lui în legislația și doctrina franceză și română, în raport cu determinarea responsabilității penale», scrisă de Dr. Țenchea, care a fost apoi citită de mai mulți membri juriști, autorul fiind impresionat și de atitudinea Jud. Topală, care a recomandat-o celor din AJ... A fost și celebrarea Bicentenarului Revoluției Franceze... Apoi, acel Appel al Cercului către dispensare, policlinici teritoriale, spitale, cămine-spital și azile, respectiv către primăriile comnale, orășenești și municipale de a solicita, respectiv a dispune numirea de curatori pe seama bolnavilor psihici, acuți sau cronici, aflați în dispensarizare sau internați pe timp îndelungat în acele unități sanitare, dar nepuși sub interdicție, curatori care să se ocupe de revendicarea drepturilor prevăzute de Legea fondului funciar, în cazul în care acei bolnavi ar fi putut fi foști proprietari sau moștenitori de proprietari agricoli din localitățile respective.... Și a mai fost un eveniment, care s-a petrecut după ce nu a mai rămas decât amintirea și paginile de procese verbale, unele ilizibile: serialul dedicat Cercului, în 1992, de Radio Timișoara, care a dialogat cu mai mulți participanți la trecutele ședințe, doctorul Olteanu spunând redactoarei, în final: «A fost ceva...frumos! ».

6. Aspecte semnificative. *Cercul nostru a demonstrat că interdisciplinaritatea Psihiatrie-Drept (cu sau fără medierea Medicinii Legale) este posibilă, practicabilă, utilă și teoreticienilor și practicienilor din ambele domenii (sau din tustrele...), fiind unicul din țară de acest tip și neavând nici un model de imitat sau urmat ; *S-a sugerat ca Cercul să devină o „școală internă”, la care reprezentanții instituțiilor să-și

noteze și să transmită colegilor și șefilor ierarhici idei și îndrumări utile, dar acest deziderat a fost rareori satisfăcut; tot de analogie școlară a fost și propunerile ca Cercul să-și facă un „dicționar interdisciplinar de idei și termeni”, o „bancă de cazuri psihiatrico-juridice”, abonamente la reviste interne și internaționale, poate chiar o bibliotecă... – cazuri clinico-criminologice au fost prezentate, dar prea puține, iar dicționarul nu a apărut, ca să nu mai vorbim de bibliotecă iar, în privința revistelor, nu s-a luat legătura cu vreo redacție măcar pentru a informa despre existența și activitatea Cercului; *Juriștii au fost mai interesați de dezbaterile curente și de învățămintele ședințelor Cercului – fiind motivați și de inconsistența informațiilor criminologice și personologice de la învățământul lor profesional, prea politizat, dar unii ajungând să asculte, cu interes și simpatie, și texte despre situația socio-juridică a bolnavilor psihici... captația bunăvoinței lor în acest sens fiind prezumtivă țintă de psihiatrie comunitară a psihiatrilor... și devenind tot mai clară încercarea președintelui de a implica -in sistemul axioterapeutic psihiatric- și această „castă” a juriștilor, de care bolnavii noștri pot avea, uneori, atâta nevoie (altfel spus, esența socioterapeutică a acestui demers a fost aceea de promovare în rândul juriștilor a statutului juridic al bolnavului psihic și de motivare a acestora ca « suport socio-juridic comunitar » al pacienților ... dincolo de fenomenul științific interdisciplinar, criminologic și judiciar, care îi motiva, în principal, pe membri Cercului; *Slaba sau intermitentă participare a psihiatrilor e aproape inexplicabilă, mai ales că se aborda frecvent problema drepturilor bolnavilor psihici, dezbătută mult în întreaga lume și despre care Europa Liberă informa mereu... așa că nu mică a fost „mirarea” când, după Revoluție, colegii psihiatrii au devenit brusc interesați de drepturile bolnavilor, fără a ajunge, totuși, la perspectiva iusterapiei (o socioterapie prin salvagardarea drepturilor bolnavilor), care devenise familiară în Cerc; *Despre atmosfera din Cerc, a vorbit, în 1992, la Radio Timisoara, poetul Petru Ilieșu, singurul dizident din Banat citat de Europa Liberă, care a fost adus în Cerc de Prof. Pamfil (« pe care îl idolatrizam ») și de Val Popa și admis ca « membru semnatar » (în sensul că semna procesele verbale de ședință, ceea ce –credea el– l-ar fi putut ajuta, eventual, în anchetele la care se aștepta oricând din partea Securității, anchetatorii putând fi derutați de apartenența lui la un cerc din care făceau parte atâția procurori, judecători...); el caracteriza, în interviu, « libertatea absolută în care se discuta » despre drepturile omului (« nu vorbeam, luam notițe ») și considera că « acest Cerc a fost un element de rezistență, de dizidență », la care, Dr. Doru Ogodescu adăuga că, alături de celălalte cercuri inițiate de psihiatrii în anii 60-80, și acesta a contribuit la nașterea « spiritului Timișoarei » (desigur, exagerări, cred eu); *Nivelul discuțiilor din Cerc nu a fost totdeauna de cea mai mare calitate, deseori însă fiind sclipitor, conduita individuală și de grup, din timpul alocuțiunilor și dezbaterilor, rămânând mereu academică (aspecte ce l-au făcut pe Dr. Țenchea să vorbească despre “Academia Banatica”); *Au fost și nemulțumiri și revendicări, ca în orice grup uman ce a durat, totuși, cinci ani – de ex. : -nemulțumirea tinerilor juriști, care acuzau, uneori, “gerontocrația” ; -imputarea limbajului prea pretențios al interdisciplinarității teoretice, făcută de unii membrii, care cereau dezbateri pe teme mai practice (a mocnit o dispută între teoreticienii și practicienii Dreptului, ultimii reproșând prea multa speculație metafizică, iar primii susținând că Cercul poate rămâne și în 4-5 savanți... a fost nevoie de intervenția președintelui, care a stăruit ca practicienii să revină, un scop al Cercului fiind și influențarea conduitei tuturor celor ce lucrează cu Omul...); -dominarea la început a procurorilor, ce a fost înlocuită, spre final, de participarea masivă a avocaților (procurorii acuzau continuarea tendinței psihiatrilor de a apăra pe oricine e trimis la expertiză, pe criterii mai mult de inspirație morală și, iar în Cerc discută mai mult de drepturile bolnavilor decât despre expertiza conform art. 117 Cpp, așa că... nu mai veneau, ca la început, ceea ce a dus la participarea mai

mare a avocaților, apărători de profesie, dar care au folosit Cercul și pentru a exprima atitudini revendicative, sindicale); -și milițienii au plecat, la un moment dat (cu notabile excepții), jigniți de unele aluzii, în timp ce securiștii juriști nici nu ne-au onorat cu prezența (dacă nu era vreunul în travesti, cum bănuia Av.Adâncu, care-l și persifla în acest sens pe un... avocat) ; -lipsa unor măsuri față de persoanele ce monopolizau uneori discuția sau față de acei care încearcă și chiar reușeau să-și facă un statut privilegiat, ceea ce afecta atmosfera de colegialitate și democratism din Cerc, ducând la retragerea altor membri; -lăsarea la alegerea autorilor care se anunțau cu comunicări / lucrări / recenzii, fără a se inventaria periodic temele de maxim interes interdisciplinar, respectiv fără a chestiona plenul în această privință etc; *La un simpozion multidisciplinar pe tema drepturilor omului, desfășurat la Poiana Brașov, în mai 1992 [sponsorizat de o asociație de juriști și una de medici din Danemarca, de unde au venit și câțiva oficiali, în frunte cu ambasadorul acestei țări la București – din România participând specialiști din diverse ramuri, precum și oameni din societatea civilă (juriști, medici, parlamentari, ziariști, reprezentanți ai Asociației Foștilor Deținuți Politici), iar din Banat, Dr. Ion Olteanu]... un psihiatru ieșean de marcă, Dr. Cicerone Postelnicu, i-a informat pe străini despre existența la Timișoara a acestui Cerc, ceea ce a uimit asistența (și...atât !). Aceiași uimire (și atât !) a produs informația și asupra participanților la primul Congres mondial de psihiatrie umanitară, ținut la București, în 20-22 mai 1992 (la care Dr. F.G. a condus atelierul *Psihiatrie și Lege*). Ca să nu mai vorbim de acel englez, amator de suveniruri fotografice...

7. Anexe : Anexez câteva mostre de afișe ale Cercului, lista cu înscrieri în Cerc ale unor avocați timișoreni, în 1985 și o fotografie din 2006, ce s-ar putea intitula „Povestind despre Cerc”. Redau apoi copiile scanate ale unor comunicări făcute de președinții de onoare ai CPJT, Prof. E. Pamfil, Prof. C. Stegăroiu și Dr. I. Țenchea (în prezent, decedați), în ședințele ordinare ale Cercului, dar și în cele extraordinare, în care s-a participat din partea Cercului la consfătuiri naționale (în speță, la Consfătuirea de Psihiatrie Socială de la Timișoara, din 1986, și la Conferința națională de Psihiatrie și Medicină Legală de la Predeal, din 1987 ... în măsura în care a rămas în mapa Cercului câte un exemplar din textele respective... celălalte comunicări sau lucrări ale acestor autori, prezentate la Cerc –v. supra– nu se mai găsesc)...Astfel, pentru Prof. Pamfil : se redă și articolul „*Responsabilitatea atenuată*”, ce a apărut în cartea „*Probleme de psihiatrie*”, editată de Acad. Prof. Dr. C.I.Parhon, în 1957, după care urmează : *Toastul* rostit la împlinirea unui an de existență a CPJT (24.02.1986) ; „*Considerații despre motivație*” (ședința CPJT din 25.11.1985) ; „*Motivație și adolescență*” (ședința CPJT din 30.06. 1986) ; „*Despre responsabilitatea atenuată – teze*” (prezentate la Consfătuirea de Psihiatrie Socială, din 25-26 aprilie 1986, de la Timișoara, dar larg dezbătute în ședințele de Cerc); „*Discernământ și responsabilitate*” și „*Despre capacitate*” (prezentate la Conferința de Psihiatrie și Medicină Legală, de la Predeal, din 23-24.10.1987). Pentru Prof. C. Stegăroiu : „*Funcția psihică a motivelor în acțiunile umane*” (ședința CPJT din 28.10.1985) ; „*Discernământ și responsabilitate (aspecte critice)*” (Consfătuirea de Psihiatrie Socială din 25-26.04.1986) ; „*Valoarea logico-juridică a noțiunilor „responsabilitate” și „capacitate psihică”*” (Conferința de Psihiatrie și Medicină Legală din 23-24.10.1987). Pentru Dr. I. Țenchea : „*Premise pentru elaborarea unei definiții legale a discernământului*” (Conferința de P. și ML din 23-24.10.1987) ; „*Privire retrospectivă asupra participării la lucrările Cercului de psihiatrie juridică din Timișoara*” (ședința aniversară a CPJT din 15.02.1988 – lucrarea «*Conceptul discernământului și reflectarea lui în legislația și*

doctrina franceză și română...», prezentată în Cerc, în 20 aprilie 1987, fiind prea vastă pentru a fi reprodusă în acest cadru) :

**Cercul de Psihiatrie Juridică
Timișoara**

**DIPLOMA
DE ONOARE**

se acordă lui _____
pentru _____
_____

cu ocazia _____

Președinte,

CPJT

